

ΔΗΜΟΤΟΛΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α'. 4880 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 20

ΤΕΥΧΟΣ 4

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ὑπὸ

MAX MUELLER

(Καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης *).

Ἡ δευτέρα τάξις τῶν ἐξηγητῶν δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν «φυσικῶν», ἐκλαμβάνοντες τὴν λέξιν ταύτην ἐν τῇ γενικωτέρῃ αὐτῆς σημασίᾳ, οὕτως ὥστε νὰ περιλαμβάνῃ καὶ τὰς ἐρμηνείας αἰτινὰς καλοῦνται κοινῶς μεταφυσικάί. Κατὰ τὸ ἐρμηνευτικὸν τοῦτο σύστημα, σκοπὸς τῶν ἐφευρετῶν τῆς μυθολογίας, ἦτο νὰ γνωστοποιήσωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους φυσικά τινα φαινόμενα ἢ νόμους τῆς φύσεως· τοῦθ' ἔπειρ ἔπραττον οἱ τοῦ συστήματος τούτου ἐξηγηταὶ διὰ φρασεολογίας, ἥτις ἦτον αὐτοῖς ἢ τοῖς χρόνοις ἐν οἷς ἔζων ἰδιόζουσα, ἢ μᾶλλον, ὡς ἄλλοι ἐξηγηταὶ ἔκαμνον, εἰς γλῶσσαν προσδιορισμένην μᾶλλον νὰ συγκαλύπτῃ ἢ νὰ ἀποκαλύπτῃ τὰ μυστήρια τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης. Καίτοι δὲ πάντες οἱ ἐξηγηταὶ τῆς σχολῆς ταύτης, (ὡν τινες διέφερον ὡς πρὸς τὸν ἀκριβῆ σκοπὸν ἐκάστου μύθου), συμφωνοῦσιν ὅπως αὐδαὶς μῦθος ἐξετάζεται ὑπὸ τὴν τυπικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν, ἢ ἐρμηνευτικῆ ὁμοῦς μέθοδος αὐτῶν εἶναι γενικῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς «ἀλληγορικῆς», ὅπερ

*) Ἡδὲ συνέχισεν ἐν σελ. 68.

εἶναι ἡ ὀνομασία ἢ κοινότερον ἀποδιδόμενη εἰς τὸ τέχνασμα τῆς γλώσσης ἐκείνης, ἥτις ἄλλο μὲν ἀγορεύει ἄλλο δὲ νοεῖ.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρα Ἐπίχαρμος ἀπεφαίνεται ὅτι οἱ θεοὶ ἦσαν οἱ ἄνεμοι, τὸ ὕδωρ, ἡ γῆ, ὁ ἥλιος, τὸ πῦρ καὶ οἱ ἀστέρες. Ὀλίγον δὲ χρόνον μετ' αὐτόν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπέδιδεν εἰς τὰ ὀνόματα τοῦ Διός, τῆς Ἥρας, καὶ τοῦ Ἀιδώνεως σημασίαν τεσσάρων στοιχείων, τοῦ πυρός, τοῦ ἀέρος, τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. Πάντα δὲ τὰ στοιχεία ταῦτα, ἅτινα οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος περιέγραφον διαδοχικῶς ὡς ἀρχὰς τοῦ ὄντος καὶ τοῦ Νοῦ, ὡς λ. χ. ὁ αἰθὴρ τοῦ Ἀναξίμενου, τὸ πῦρ τοῦ Ἡρακλείτου, καὶ ὁ Νοῦς τοῦ Ἀναξίγγορα, συνεταύτιζον ἐκουσίως τῷ Διὶ ἢ ἄλλαις θεότησι. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Ἀναξίγγορας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἠρμήνευσαν ἅπασαν τὴν δημοτικὴν θεολογίαν ἀλληγορικῶς. Καὶ αὐτὸς ὁ Ζεὺς ἦτο τὸ πνεῦμα, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ ἡ τέχνη. Ὁ δὲ σύγχρονος Μητρόδωρος οὐ μόνον ἐν τῷ Διί, τῇ Ἥρᾳ καὶ τῇ Ἀθηνᾶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ἀγαμέμνονι, τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ τῷ Ἔκτωρι, ἀνεγνώριε διαφόρους συνδυασμοὺς στοιχείων καὶ διάφορα φυσικὰ αἰτία, τὰ δὲ ἀποδιδόμενα αὐτοῖς συμβάντα ἐπραγματεύετο ὡς φυσικὰ φαινόμενα κεκρυμμένα ὑπὸ ἀλληγορικὴν καλύπτραν.

Ὁ Σωκράτης δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀλληγορικὴν ἐξήγησιν πάντων τῶν μύθων, θεωρήσας τὸ ἔργον τοῦτο δυσκολώτατον καὶ ἐλάχιστον ἐπιφέλες· ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Πλάτων ὑπεδείκνυον συγνάκεις ὑπὸ τὴν λέξιν ὕπνοια τὴν ὑπονοουμένην ἔννοιαν τῶν ἀρχαίων μύθων.

Ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ βιβλίῳ τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπάρχει χωρίον, ὅπερ συχνάκις ἀναφέρουσιν οἱ νεώτεροι ὡς δεικνύον τὰς βαθεῖας καὶ λαμπρὰς θεωρίας ἃς εἶχεν ὁ φιλόσοφος οὗτος περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς μυθολογίας· πράγματι ὅμως ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οὐδὲν ὑπάρχει ὑπερτεροῦν τὰς συγκεχυμένας θεωρίας τῶν λοιπῶν ἑλλήνων φιλοσόφων.

Παραθέτομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενα :

« Παραδέδοται δὲ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ παμπάλαιων ἐν μύθου σχήματι καταλειμμένα τοῖς ὕστερον ὅτι θεοὶ τε εἰσὶν οὗτοι καὶ παρέχει τὸ θεῖον τὴν ὅλην φύσιν· τὰ δὲ λοιπὰ μυθικῶς ἤδη προσῆκται πρὸς τὴν πειθῶ τῶν πολλῶν καὶ πρὸς τὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὸ συμφέρον χρῆσιν· ἀνθρωποειδεῖς τε γὰρ τούτους καὶ τῶν ἄλλων ζῶων ὁμοίους τισὶ λέγουσι, καὶ τούτου ἕτερα ἀκόλουθα καὶ παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις· ὧν εἴ τις χωρίσας αὐτὸ λάβῃ μόνον τὸ πρῶτον, ὅτι θεοὺς φῶντο τὰς πρώτας οὐσίας εἶναι, θείως ἂν εἰρεῖσθαι νομίσειεν καὶ κατὰ τὸ εἶδος πολλακίς εὐρημένης εἰς τὸ δυνατόν ἐκάστης καὶ τέχνης καὶ φιλοσοφίας καὶ πάλιν φθειρομένων καὶ ταύτας τὰς δόξας ἐκείνων οἶον λείψανα περισεσῶ-

ῶσαι μέχρι τοῦ νῦν· ἢ μὲν οὖν πάτριος δόξα καὶ ἡ παρὰ τῶν πρώτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν φανερὰ μόνον »

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σωκράτους μέχρις ἡμῶν ἐξηκολούθησαν νὰ δημοσιεύσῃ δοκίμια, ὑπὸ διαφόρου μορφῆς, πρὸς εὐρεσιν ἐν τῇ μυθολογίᾳ λειψάνων τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας. Συγγραφεῖς τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι ἀνεκάλυψαν ἐν τῇ μυθολογίᾳ τῶν ἑλλήνων τὴν ἀστρονομίαν ἢ ἄλλας φυσικὰς ἐπιστήμας. Καὶ τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Creuzer μέγα βιβλίον, « Ἡ συμβολικὴ καὶ μυθολογία τῶν ἀρχαίων λαῶν » ἐγράφη ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία συνετάχθη ὑπὸ ἱερέων γεννηθέντων ἢ ἐκπαιδευθέντων ἐν Ἀνατολῇ ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ εἰσαγάγῃ τὰς σημιτικὰς φυλάς τῆς Ἑλλάδος εἰς πολιτισμὸν ἀνώτερον καὶ γνῶσιν καθαριωτέραν περὶ τῆς θεότητος. Κατὰ τὸν Creuzer καὶ τὴν σχολὴν αὐτοῦ, ὑπῆρχεν ἐν τῇ μυθολογίᾳ σοφία ὑψηλὴ καὶ μυστηριώδης, καθὼς καὶ θρησκεία μονοθεϊτικὴ, κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν συμβολικὴν γλῶσσαν τῆς μυθολογίας· καίτοι δὲ ἡ γλῶσσα αὕτη ἦν ἀκατάλαπτος τῷ λαῷ, ἐνενοεῖτο ὅμως ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑποστηρίζει δὲ ὅτι καὶ σήμερον εἶτι δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὑπὸ τοῦ γινώσκοντος νὰ ἐξιχνιάσῃ αὐτὴν μυθολόγος.

Ἡ δὲ τρίτη θεωρία περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς μυθολογίας εἶναι ἐκείνη ἣν ἐγὼ ὀνομάζω ἱστορικὴν. Φέρει γενικῶς τὸ ὄνομα τοῦ Εὐήμερου, ἀλλ' εὐρίσκομεν τὰ ἴζη αὐτῆς καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ὁ Εὐήμερος ἦν σύγχρονος τῷ Ἀλεξάνδρῳ, διαμένων ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Κασσάνδρου, ὅστις, ὡς λέγουσιν, ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐπιχειρήσιν ἐπιστημονικῶν περιηγήσεων. Ἐν δὲ ἠρεῦνῃσε τῶντι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἢ τὰς μεσημβρινὰς παραλίας τῆς Ἀσίας, τοῦτο εἶναι ἡμῖν δύσκολον νὰ ὑποστηρίξωμεν μετὰ βεβαιότητος. Γινώσκομεν ὅμως ὅτι ἐν τινι θρησκευτικῷ μυθιστορήματι αὐτοῦ ἀναφέρει, ὅτι ναυαγήσας κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν διεύθυνεν αὐτοῦ, ἐφθασεν εἰς τὴν νῆσον Πανχίαν, ἔθα βεβαίῳ ὅτι ἀνεῦρε πολυαριθμοὺς ἀναγραφὰς, περιεχούσας μὲν λεπτομερεῖας περὶ τῶν κυριωτέρων θεῶν τῆς Ἑλλάδος, περιπτώσας δὲ αὐτοὺς οὐχὶ ὡς θεοὺς ἀλλ' ὡς βασιλεῖς, ἥρωας, καὶ φιλοσόφους, αἵτινες μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ἔλαβον παρὰ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τιμὰς θείας.

Εἰ καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Εὐήμερου, καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ρωμαίου ἔθνους μεταγλωττίσας αὐτοῦ ἀπωλέσθησαν, γινώσκομεν ὅμως ἐκ τινων διδομένων τὸ γενικὸν πνεῦμα τοῦ ἔργου, καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐπραγματεύετο ὁ συγγραφεὺς περὶ ἐκάστης θεότητος· τοσαύτη δὲ ὑπῆρχεν ἡ ἐντύπωσις ἣν παρήγαγεν εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν τοῦτο ἐφάνη, ὥστε ὁ εὐημερισμὸς κατέστη ὁ κύριος χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐρμηνευτικοῦ τούτου συστήματος, ἀρνούμενου μὲν τὴν ὑπαρξίν θεῶν ὄντων, ἐξισοῦντος δὲ τῇ

ἀνθρωπότητι τοὺς θεοὺς τῆς ἀρχαιότητος. Ἐν τούτοις οφείλομεν νὰ κάμωμεν διάκρισιν μεταξὺ τῆς παντελοῦς καὶ συστηματικῆς ταύτης ἐξουδενώσεως πάντων τῶν θεῶν, ἀποδομμένης τῷ Εὐήμερῳ, καὶ τῆς μερικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπαντομένων ἀρχῶν αὐτοῦ. Ὁ Σκαταῖος λ. χ., Ἕλλησιν ὀρθοδοξότετος, ἐκήρυττεν ὅτι ὁ ἐξ Ἐρυθρῶν Περίου ὑπῆρξε πραγματικῶς βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου καὶ κύριος πολλῶν κτηνῶν ὁ δὲ Κέρβερος, ὁ κύων τοῦ Ἄδου, ἦν ὄφις τις κατοικήσας εἰς σπήλαιον τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου. Ὁ Ἐφορος ἔλεγεν ὅτι ὁ Τίτις ἦν ληστής, ὁ δ' ὄφις Πύθων, ἄνθρωπος δυσάρεστος, ἔχων τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἄλλως εἰπεῖν, δράκων φονευθεὶς διὰ τῶν τοξῶν τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον, συγγραφέα ἐπίσης ὀρθόδοξον, αἱ ἐξ Αἰγύπτου ἀναχωρήσασαι δύο μέλαιναί περιστέραί, αἴτινες καὶ εἰς Λιβύην καὶ εἰς Δοδώνην περιπτανοὶ φέρουσαι εἰς τὸν λαόν διαταγὴν ἰδρύσεως μαντείου τοῦ Διὸς ἐν οἷς τόποις ἐσαμάτισαν, ὑπῆρξαν πραγματικαὶ γυναῖκες ἐλθοῦσαι ἐκ Θηβῶν. Καὶ ἡ μὲν εἰς Δοδώνην φθάσασα ἐκλήθη, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, Περισερά, ἡ ἐπειδὴ ὠμίλει γλώσσῃν ξένην καὶ ἐν τῇ προφορᾷ τῆς ἐξέπεμπεν ἤχους ὁμοιάζοντας τοῖς τῶν πτηνῶν ἐκλήθη δὲ μέλαινα περιστέρα ἕνεκα τοῦ ἰδιάζοντος τοῖς Αἰγυπτίοις χρώματος τῆς ἐπιδερμίδος. Αναφέρει δὲ τὴν ἐξήγησιν ταύτην ὁ ἱστορικὸς οὐχὶ ὡς ἴδιαν, ἀλλ' ὡς παραδεδομένην ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων. Ἐκλαμβάνω λοιπὸν ταύτην ὡς ἐρημνεϊάν ἱστορικὴν καὶ οὐχὶ καθαρῶς ἀλληγορικὴν. Παρόμοιαι ἐξηγήσεις ἀναφαίνονται καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἑλλῆσιν ἱστορικοῖς, αἴτινες μὴ δυνάμενοι νὰ παραδεχθῶσιν ὡς ἱστορικὸν γεγονός ἀὐδὲν ὑπερφυσικὸν ἢ ἐξαισιον, ἀποστειρωσὶν ἐκ τῶν παλαιῶν παραδόσεων τὸ ἀπίστευτον καὶ πραγματεύονται εἰτα περὶ αὐτῶν ὡς περὶ ἱστορικῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ οὐχὶ φανταστικῶν. Κατ' αὐτοὺς Αἴαλος, ὁ θεὸς τῶν ἀνέμων, ὑπῆρξε παλαιὸς ναυτικός, δεξίος εἰς τὸ προλέγειν τὸν καιρὸν ὃί Κύκλωπις ἀνήκον εἰς φυλὴν ἀγρίων κατοικοῦντων τὴν Σικελίαν ὃί Κένταυροι ἦσαν ἵππεις, ὁ Ἄτλας μέγας ἀστρονόμος, ἡ δὲ Σκύλλα πειρατὴς ἐν ταχεῖ πλοιαρίῳ. Το σύστημα ταῦτο, καθὼς καὶ τὸ προηγούμενον, διατηρήθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Οἱ Χριστιανοὶ ἀπολογοῦσιν τῶν πρώτων ἑκατονταετηρίδων, ὡς ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος, ὁ Λακτάντιος καὶ ὁ Ἀρνόβιος, ἐχρήσαντο τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων ἐν ταῖς κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων ἀπολογίαις αὐτῶν, ὀνειδίζοντες τὴν λατρείαν θεῶν μὴ ὄντων θεῶν ἀλλ' ἀπλῶς ἀποθεωθέντων θνητῶν. Τῶν αὐτῶν δὲ ἐπιχειρημάτων ἐχρῶντο καὶ οἱ ἐκ Ῥώμης ἱεραπόστολοι μαχόμενοι κατὰ τῆς θεησκείας τῶν γερμανικῶν λαῶν. Εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπεν εἰς τοὺς Ἄγγλους ὅτι ὁ Woden, (ὃν ἰθεώρουσιν πρῶτιστον καὶ κάλλιστον τῶν θεῶν αὐτῶν, εἰς ὃν ἀνήγον

τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ εἰς ὃν εἶχον ἀφιερώσει τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος), ὑπῆρξεν ἄνθρωπος, βασιλεὺς τῶν Σαξόνων. Ὅτε δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετεβλήθη εἰς κόνιν, ἡ ψυχὴ του κατῆλθεν ἐν τῷ Ἄδη καιόμενῃ ἐν ταῖς φλοξὶ τοῦ αἰώνιου πυρός. Καὶ εἰς πολλὰ μυθολογικὰ ἐγχερίδιά μας εὐρίσκομεν εἰσέτι ἕληνη τοῦ ἐρημνευτικῶ τούτου συστήματος. Μὰς περυσιάζεται λ. χ. ὁ Ζεὺς, εἰσέτι βασιλεύων ἐν Κρήτῃ, ὁ Ἡρακλῆς ὡς περιπλανώμενος ἱπποτής ἢ εὐδαίμων στρατηγός, ὁ Πρίαμος ὡς μονάρχης τῆς Ἀνατολῆς, ὁ δὲ Ἀχιλλεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θέτιδος, ὡς ἦρος διακριθεὶς εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τροιάδος. Παρὰ πολλῶν μάλιστα ἢ ἄλλως τῆς Τροιάδος ἐκλαμβάνεται ὡς γεγονός ἱστορικόν, στηριζόμενον ἐπὶ διδομένων τόσον βεβαίῳ ἕσον ἢ ὑπὸ τοῦ Θεσέως ἀρπαγῆ τῆς Ἐλένης ἐπιστροφῆς εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός της διὰ τῶν Ἀισκυφῶν, ἢ ὑπὸ τῶν Τιτάνων ἄλωσις τοῦ Ὀλύμπου, ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ Καρλομάγνου κατάκτησις τῆς Ἱερουσαλήμ, ἢ διηγούνται ἐκτενέστατα τὰ ἱπποτικά μυθιστορήματα τοῦ μεσαιῶνος.

Ἡ ἰδία θεωρία ἐπανελήθη ἐνδόξως ἐν χρόνοις ἐγγυτάτοις ἐγένετο δὲ τὸ σύστημα ταῦτο παραδεκτὸν εὐνοικῶς ὑπὸ φιλοσόφων ἱστορικῶν τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος καὶ μάλιστα ἐν Γαλλίᾳ. Τὸ ὀγεωδὲς ἔργον τοῦ ἀδελφ. Bannier. « Ἡ μυθολογία καὶ οἱ μῦθοι ἠρμηνευμένοι διὰ τῆς ἱστορίας », ἐπεθεβαίωσεν τὸν θρίαμβον τῆς ἐν λόγῳ μεθόδου ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν Γαλλίᾳ. ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ τὸ ἔργον αὐτοῦ μεταγλωττίσθη ἀγγλιστί, ἀνεφέρετο ὡς ἀθηναικόν. Τὸ πρόγραμμά δ' αὐτοῦ, ὡς λέγει ἡμῖν, ἦτο νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι, μεθ' ἔλων τῶν περισσοτέρων χονίων τοῦς μῦθοις κόσμων, δὲν ἦτο δύσκολον ἢ ἀναγνωρίζωμεν ὅτι περιέχουσιν οὗτοι ἕληνη τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχικῶν χρόνων.

(Ἐπειτα τὸ τέλος.)

Μεταγλώττισεν Α. Π. Κ.

Τὴν κατωτέρω δημοσιευμένην περὶ σεισμῶν μελέτην, ἀνεύρομεν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ συγγράμματι «ἡ γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος» τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ G. F. Alfred Maury. Ἡ ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσομένη γενικὴ περὶ σεισμοῦ θεωρία βασίζεται ἐπὶ ἀκριβῶν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, πιστεύομεν δὲ ὅτι θέλει κινήσει τὴν περιέργειαν καὶ τὴν ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἄντολης», τοσοῦτο μᾶλλον, καθόσον πολλὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀναφερομένων φαινομένων, ἔλαβον, χωρὶς ἐν σμικρῷ, κατὰ τὸν ἐνταῦθα ἐπισυμβαίνοντα τῇ 17 περὶ θάλασσαν τοῦ Ἰουλίου σεισμῶν.

Τὰ παράγοντα τοῦ σεισμοῦ αἴτια, δὲν εἶναι τὰ αὐτὰ πάντοτε. Εἰς τὰς ἠφαιστειώδεις χώρας, ὅπως αἱ Φιλιππῖναι νῆσοι καὶ ἡ Ἰαπωνία, αἴτινες εἶναι κατ' ἐξοχὴν τοιαῦται, οἱ σεισμοὶ συνδέονται μὲ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἐκεῖ ἠφαιστειῶν. Ἡ διεύθυνσις τῶν κλονισμῶν, ἡ σύγχρονος ἐκρήξις καὶ ἡ διὰ τῶν κρατήρων ἐξέμεσις ἀτμοῦ καὶ λάθης, καταδεικνύουσι πληρέστερα τὴν στενὴν τῶν δύο τούτων φαινομένων σχέσιν. Κατὰ τινὰς περιπτώσεις οἱ σεισμοὶ δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ἐλατικὴν τῆς σελήνης δύναμιν, οἱ δὲ εἰς τὰς ὄρεινὰς χώρας συχνότατα ἐπισυμβαίνοντες σεισμοί, προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς καταβυθίσσεως εὐρέων ἐσωτερικῶν γήινων στρωμάτων. Αἱ θερμαὶ πηγαὶ καὶ οἱ χεῖμαρροι τῶν ὑδάτων διαλύουσι τὰ πετρώματα δι' ὧν διέρχονται, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπιφέρουσι τὰ κατακαθίσματα τῶν ἄνωθεν στρωμάτων. Τὰ τοῦ σεισμοῦ φαινόμενα παρατηρήθησαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς καὶ ἀπολογισμοὶ τούτων ἐγένοντο. Ὁ Ἀλέξιος Περὶ ἀριθμῆ 987 σεισμῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Συρίᾳ ἀπὸ τοῦ 306 μ. Χ. μέχρι τοῦ 1800. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι ἀναντιρρήτως ὑποδείκτερος τοῦ πραγματικοῦ, διότι ὁ δόκτωρ Κλούγης ἀναφέρει 4,620 κατὰ τὸ διάστημα ἐπτά μόνον ἐτῶν (1850—1857). Ὁ Ἀλ. Περὶ βεβαίως ὅτι συμβαίνουσι συχνότερον κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα, εἶναι δὲ συνηθέστεροι κατὰ παράλιαν καὶ τὰς ἐσωτερικὰς θαλάσσας.

Αἱ νῆσοι τῆς μεσογείου, αἱ γειτνιαζούσαι τῇ Ἀφρικῇ καὶ ταῖς Ἰνδίαις, ἡ Νέα Ζηλανδία, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Ἰταλία, τὰ παράλια τῆς Μαύρης θαλάσσης, τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, εἶναι τὸ θέλιτρον, ἐνθα συνήθως λαμβάνουσι χώραν τὰ καταστρεπτικὰ τοῦ σει-

σμοῦ φαινόμενα. Εἰς τὰς ἐσωτερικὰς θαλάσσας συμπεριλαμβάνεται ἡ Κασπία, αἱ λίμναι τοῦ Οὐρμάχ, τοῦ Βῖν, τοῦ Βαϊκάλ κτλ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν μεγάλων ἠπείρων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπηλλαγμένον, ἐκτὸς μόνον ὄρεινῶν τινῶν μερῶν, καὶ πρὸ πάντων τῶν εἰς θερμὰς πηγὰς γειτνιαζόντων, ὡς δὲ ἀνωτέρω παρατηρήσαμεν, οἱ σεισμοὶ προέρχονται ἐκ διαφόρων τοπικῶν αἰτίων.

Ἡ διεύθυνσις τῶν κλονισμῶν ἀκολουθεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν ἄξονα τῆς σειρᾶς τῶν ὄρεινῶν ἢ τῆς πεδιάδος ἐνθα ὁ σεισμός γίνεται. Μεταβάλλεται ἐνίοτε μετὰ τοὺς πρώτους κλονισμούς, ἄλλοτε δὲ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ προκαλέσαντα τὸν σεισμὸν ἰδιαίτερα γεωλογικὰ φαινόμενα καὶ ὅτε μὲν οἱ κλονισμοὶ εἶναι κἀθετοί, ὅτε δὲ ὀριζόντιοι ἄλλοτε δὲ ἐκχουσι περιστροφικὴν ἢ τροχιλοειδῆ κίνησιν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληες παρατήρησαν τὰς διαφορὰς ταύτας, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διακρίνει δύο εἶδη σεισμῶν, τὰς ὀριζόντιους κλύμανας καὶ τοὺς κάτωθεν πρὸς τὰ ἄνω τιναγμούς βράστας καὶ βρασμάτας. Καὶ ὁ Πλουτάρχος ἐπίσης ἀνέπτυξε θεωρίαν περὶ σεισμῶν καὶ κατέταξεν τὰ διάφορα αὐτῶν εἶδη.

Οἱ μεγάλοι καὶ ἐκτεταμένοι σεισμοὶ συμβαίνουσι συνήθως εἰς χώρας ἐνθα ὑπάρχουσι ἠφαιστεια ἐν ἐνεργείᾳ. Συνταυτίζονται δὲ πολλάκις μὲ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν. Αἱ ἐκρήξεις τῆς Αἴτης προηγούνται ὑπὸ σεισμῶν οἵτινες ἐπιφέρουσι ραγάδας ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους. Ἀπόδειξις τῆς σχέσεως τῶν φαινομένων τούτων μὲ τὸν σχηματισμὸν νέων ἠφαιστειῶν, μᾶς παρέχει ὁ καταστρέψας τὴν Αἴμαν κατὰ τὸ 1746 σεισμός ὅστις συνέπεσε μὲ τὴν ἐκρήξιν τρισαέρων νέων κρατήρων. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην αἱ δονήσεις ἔπαυσαν μετὰ τὴν ἐκρήξιν τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρός. Τὴν 20 Φεβρουαρίου 1835, μετὰ τὸν καταστρέψαντα τὴν Χιλῆν σεισμῶν, εἶδόν ἡμέρα, τινὰς ἔπειτα νὰ ἐκτραγοῦν δύο νέοι ἠφαιστειῶν κρατήρες πρὸς τὴν λίμνην Μονδάκα, (Mundaca) τρίτος δὲ ἠνεψόθη πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ Ρίο-Μόλε (Rio-Maule), οἱ δὲ ἤδη ὑπάρχοντες κατέστησαν ἐνεργητικώτεροι.

Πολλοὶ ἐκ τῶν περιφημοτέρων σεισμῶν τῆς γῆς ἔλαβον χώραν μὲ τὴν ἐκρήξιν ἠφαιστειῶν, ὡς τοιοῦτος ἀναφέρεται ὁ κατὰ τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Νέρωνος τὸ 63 ἔτος μ. Χ. καταστρέψας τὴν Πομπήαν καὶ μέρος τῆς Ἡρακλείας, ἀνέντροψε δὲ καὶ τὰ περίχωρα τῆς Νεαπόλεως ἀφορμὴ δὲ αὐτοῦ ἦτο ἡ τοῦ Βεζουβίου ἐκρήξις. Μετὰ 16 ἔτη αἱ πόλεις τῆς Πομπήας καὶ τῆς Ἡρακλείας ἀνεγερθεῖσαι ἐκ νέου ἐκ τῆς τέφρας τῶν καταστράψαντων ὀριστικῶς ὑπὸ νέαν τοῦ ἠφαιστειοῦ ἐκρήξιν, ὅπου καὶ ὁ Πλίνιος εὗρε τὸν θάνατον καὶ ἡ πόλις Στόβιαι συνεμερίσθη τὴν τύχην τῶν δύο ἀνωτέρω πόλεων.

Αἱ δονήσεις, οἱ τιναγμοὶ καὶ αἱ κυμάνσεις τῶν σεισμῶν, διαδίδονται συνήθως πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ὁσάκις παρουσιάζονται ἐν εἴδει δονήσεων, τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εὐρισκόμενα ἀντικείμενα κλονίζονται ὅπως τὸ δένδρον τὸ ὁποῖον τινάσσει τις, ἵνα ρίψῃ κατὰ γῆς τοῦς καρπούς του. Οἱ τοιοῦτου εἶδους σεισμοὶ εἶναι καὶ οἱ ἐπιφωβώτεροι. Οἱ τοῦ δευτέρου εἶδους δὲ παρουσιάζονται ἐν εἴδει βιαίων καὶ ἐπανελημμένων τιναγμῶν, ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργεια αὐτῶν ὁμοιάζει πρὸς τιναγμὸν ἠλεκτρικοῦ σπινθήρος, ὃν τίνα δέχεται τις εἰς τοὺς πόδας· συνοδεύονται ὡς καὶ οἱ προηγουμένοι ὑπὸ θορύβου προσθήκης ὁμοίου μὲ τὸν θόρυβον ἀνυπταμένου πτηνοῦ. Οἱ τελευταῖοι προαναγγέλλονται ὑπὸ κυμάνσεων ὄλας παραπλησίω ἐκείνων, αἵτινες σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὑγροῦ τινος.

Σεισμός τοῦ πρώτου ἢ τοῦ δευτέρου εἶδους, ὅστις συμβαίνει εἰς τι μέρος, εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου ἀπόστασιν μεταβάλλεται εἰς σεισμὸν τρίτου εἶδους. Παραδείγματός χάριν, αἱ δονήσεις αἵτινες ἐπανελημμένως κατέστρεψαν τὴν πόλιν Ἀκαπούλκο (Acapulco) ἔγιναν ἐπαισθητοὶ εἰς τὸ Μεξικὸν ἐν εἴδει κυμάνσεων, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἀκαπούλκο κατὰ τὸν καταστρέψαντα τὴν πόλιν τοῦ Κολιμά (Colima) σεισμῶν. Ὡςτε εἶναι προφανές, ὡς παρατρεῖ ὁ δὲ Τεσσάν, τοῦ ὁποίου τὰς θεωρίας ἐραυίζομεθα, ὅτι αἱ δονήσεις καὶ οἱ ὑποχθόνιοι τιναγμοί, ἔχουσι τὴν ἀμεσον αὐτῶν αἰτίαν κάτωθεν τοῦ ἐδάφους ἐν ᾧ λαμβάνουσι χώραν καὶ ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐπεκτείνονται εἰς ἀποστάσεις μᾶλλον ἢ ἥπτον μακρὰς, μετατρέπονται εἰς ἐλαφροῦς κυμάνσεις ἢ σεισμοὺς τρίτου εἶδους.

Ἀξιοπαρατήρητον μᾶς παρέχει παράδειγμα τῆς περιστροφικῆς τῶν σεισμῶν κινήσεως ὁ καταστρέψας τὸ Βαλπαρέζο (Valparaiso) τὴν 19 Νοεμβρίου 1822. Πολλὰ οἰκίαι διεστράφησαν περὶ τοῦ κέντρου των, τρεῖς δὲ φοίνικες εὐρέθησαν, μετὰ τὴν καταστροφὴν, περιπεπλεγμένοι μεταξὺ των ὡς κλώνοι λυγροί. Τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα παρατηρήθησαν μετὰ τὸν συμβάντα ἐν Χιλῇ σεισμῶν τὴν 20 Φεβρουαρίου 1855.

Ἡ διάρκεια τῶν σεισμῶν εἶναι συνήθως ὀλιγοχρόνιος. Παρουσιάζονται δὲ μὲ κλονισμοὺς ὀλίγων δευτερολέπτων ἢ τὸ πολὺ ὀλίγων λεπτῶν· ἀλλὰ διαδέχονται ὁ εἰς τὸν ἄλλον πολλάκις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἢ καὶ μῆνας, ὡς παρατηρήθη τοῦτο ἐν Συρίᾳ. Τότε δὲ ἡ πρώτη δόνησις εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἡ ἐπιφωβώτερη. Ἀναμφιλόκτως, ἡ φοβερώτερη καταστροφή τοιοῦτου εἶδους ὑπερῆεν ὁ κατερημώσας τὴν 30 Μαΐου 526 τὴν Συρίαν, καὶ καταστρέψας τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Βηρυττὸν καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Μικρασίας σεισμός, καθ' ὃν ἀπωλέσθησαν 250,000 ἄνθρωποι. Ἡ ἐπιφάνεια ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπεκτείνονται οἱ σεισμοὶ εἶναι πολλάκις εὐρυτάτη. Ὁ ἴστω-

αἰκὸς Ἄμνιος Μάρκελλος ἀναφέρει περὶ σεισμοῦ τινος ἐπισυμβάντος κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Βαλεντιανοῦ Α΄. καὶ ὅστις ἐκλόνησε ὄλα τὰ μέρη τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Συχνότατα σεισμοὶ ἔχοντες τὸ κέντρον αὐτῶν ἐν Συρίᾳ ἔγιναν ἐπαισθητοὶ ἐξ ἑνὸς μέχρι τῶν παραλίω τῆς Ἰταλίας καὶ ἐξ ἄλλου μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἐν Ἀμερικῇ, πολλάκις ἐπεκτάθησαν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς Χιλῆς καὶ τοῦ Περσὸς εἰς ἀπόστασιν 800 χιλιομέτρων. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ καταστρέψας τὴν Λισβόνα τὸ 1755 σεισμός παρουσιάζει τὴν μᾶλλον ἐκτεταμένην ζώνην ὁ πυθμὴν τοῦ ὠκεανοῦ τοσοῦτον βιαίως ἐκλονίσθη, ὥστε ἐπέφερε κλονισμοὺς εἰς ὄλα τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Σουηδίας καὶ μέχρι τῶν Ἀντίλλων νήσων. Τὰ κατακοιλίσματα τοῦ ἐδάφους, ἅτινα συνεπάγονται αἱ φοβεροὶ τοῦ σεισμοῦ τιναγμοί, εἶναι φαινόμενα ἐπίσης· καταστρεπτικὰ, ἀλλὰ συνήθως λαμβάνουσι χώραν ἐπὶ θεάτρου μᾶλλον περιορισμένου. Μεταξὺ τῶν καταστρεπτικωτέρων ἀναφέρεται ἡ πτώσις ὀλακλήρου ὄρους πλησίον τοῦ Δοβράτς (Dobratsch) τὸ 1315 καὶ δύο ἐτέρων τὸ 1692 εἰς Ἰταλίαν· τὰ συντρίμματα τῶν κατακυλισθέντων ὄρων ἐπλήρωσαν ποταμὸν τινα, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου ἀναρρέσαντα ἐπλημύρυσαν τὴν πόλιν τοῦ Βασιλεῖος Λιμένος (Port Royal) πεδίας δὲ ὀλοκλήρας 400 περίπου πλῆθρων ἐκτάσεως, κατεβύβισθη μὲ ὄλους τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς βαθὺ ἀνεωχθὲν βάραθρον. Μέρος τι τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καλούμενον ἡ Βυθισμένη χώρα (Sunk Country) ἐκτάσεως 140 ἕως 125 χιλιομ. μήκους καὶ 48 πλάτους κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Λευκοῦ Ποταμοῦ (White River) μετεσχηματίσθη εἰς φρικῶδες ἔλος συνεπέας σεισμοῦ τινος. Ὅλα τὰ ἐπ' αὐτοῦ δένδρα ἐξηράνθησαν. Πλησίον τῆς Λαπάζ (La-Paz) εἰς Βολιβίαν λόφος τις διαχωρίζων τὸ Λαπάζ τοῦ Πότο-Πότο (Poto-Poto) ὄλισθησεν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, καὶ ἐξηκολούθει προχωρῶν βαθμιαίως πρὸς τὴν πόλιν. Τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως Καλλάο (Callao) εἰς τὴν Περουβίαν, ἐταπεινώθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18 αἰῶνος συνεπέας σεισμῶν, καὶ πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν τῆς πόλεως φαίνονται εἰσέτι, ἐν καιρῷ ἀμπώτιδος, τὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Καλλάο.

Κατὰ τὰς φοβεράς δονήσεις τὸ ἔδαφος ρίγνυται καὶ σχηματίζονται κουφώματα ἔχοντα συχνάκις πολλῶν μέτρων στόμιον. Ὁ κατερημώσας τὴν Χιλῆν τὸ 1864 καὶ καταστρέψας ὀλοτελῶς τὴν πόλιν Μενδόζα (Mendoza) μετὰ 6,000 κατοίκων, ἤνοιξε σχισμάδας μίαν λεύγην. Αἱ ραγάδες αὗται ὅτε μὲν διευθύνονται κατ' εὐθείαν γραμμὴν ὅτε δὲ κυματωθεῖς, ἄλλοτε μεμονωμένοι, ἄλλοτε διχοτομούμενοι· διατεμνόμενοι δὲ πολλάκις καὶ ὑπ' ἄλλων καθέτως. Τινὲς αὐτῶν συνενοῦνται ὡς ἀκτίνες τοῦ αὐτοῦ κέντρου, ὅπως συμβαίνει ἐπὶ ὕδρου ἐπιθραυ-

σθείσης, ἄλλαι ἠνεφεγμένοι κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ σεισμοῦ, συννενοῦνται ἀμέσως, κατασυντρίβουσαι ἐντὸς τὰς κατοικίας αἰ μεθ' ἑαυτῶν κατεβύθησαν· ἄλλαι δὲ αὐτῶν μένουσιν χεῖνους καὶ μετὰ τὴν πρῶσιν τοῦ σεισμοῦ. Τὰ διάφορα ταῦτα φαινόμενα παρατηρήθησαν τὸ 1783 μετὰ τοῦ σεισμοῦ οἵτινες κατηρήμωσαν τὴν Καλαβρίαν (Calabre).

Αἱ εὐρεῖαι αὗται σχισμάδες σχηματίζονται εἰς μέγα τῆς γῆς βάθος, ἐπιφέρουσι τὰς καταβυθίσεις τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 12 Αὐγούστου τοῦ 1772, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐκρήξεως ἐνὸς τῶν κυριωτέρων ἠφαιστειῶν τῆς Ἰάβας (Javai), ἡ γῆ ἔρχισενὰ βυθίζεται καὶ νὰ σχίζεται· τὸ περισσότερον μέρος τοῦ ἠφαιστείου καὶ ἀρκετὸν διάστημα τῆς περὶ τὴν χώρας τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια ἐξετείνεται εἰς 24 χιλιομ. μήκους καὶ 9 πλάτους, παρέρθησαν εἰς τὸ βράχρον τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη. Καὶ μετὰ ἐξ ἀκόμῃ ἐβδομάδας, ἦτο ἀδύνατον νὰ πλησιασθῆ τις τὸ ἐν μέρει καταβυθισθὲν ὄρος Ποπαντεγιάν, (Popandiyang) ἔνεκεν τοῦ μεγάλου σωροῦ ἀναλελυμένων ὕλων διαχυθέντων ἐπὶ τῆς ἐπιφάνειας, μέχρις ὕψους ἐνὸς μέτρου. Δεκατέσσαρα χωρία κατετράφησαν καὶ 2,957 ἄνθρωποι ἀποπέσθησαν. Κατὰ τὴν σεισμὸν τῆς Αἰθιοπίας τὸ τεῖχος νεωστὶ κατασκευασθείσης προκυμίας ἐκτεβύθη χιλιάδες ἄνθρωποι οἵτινες κατέφυγον ἐκεῖνα ἀποφύγων τὴν πτωτικῶν κτιρίων κατετράφησαν ἐντὸς τοῦ χάσματος ὅπερ ἐσχηματίσθη· οὐδὲν τῶν πτωμάτων ἀνευρέθη. Ἐνεταφιάσθησαν διὰ παντὸς εἰς τὸ αἰθιοπικὸν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν ἀνοιχθὲν μνημα. Τὰ αὐτὰ φαινόμενα παρήχθησαν καὶ εἰς τὴν Ἰαμαϊκὴν τὸ 1692 καὶ εἰς τὴν Χιλὴν κατὰ τὸν σεισμὸν τῆς 19ης Νοεμβρίου 1622 ὅστις ἀνύψωσε τὴν παραλίαν περὶ τῆς πόλεως Βαλπάρζο ἐπὶ ἐκτάσεως πλέον τῶν 160 χιλιομ.

Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ἐν καιρῷ τῶν καταστροφῶν τούτων, συμμετέχουσι τῶν δονήσεων τῆς παραλίας. Κατὰ τὸν ἐν Αἰθιοπίᾳ σεισμὸν ἡ θάλασσα ἀνυψώθη ἐπαισθητῶς καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Γάδειρα (Cadix) ἀνηγέρθη εἰς τρομερὸν κύμα 20 μέτρων ὕψους ὅπερ ἐπνίξε καὶ τὸν ἔγγονον τοῦ Ρελίνα. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πορτογαλλίας 60,000 ἄνθρωποι εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ κύματα. Ἡ θάλασσα ἀφοῦ ἀπεσύρθη, ἀνυψώθη μακροδῶς καὶ ἐπανῆλθεν, ὑπερβᾶσα καὶ πάλιν κατὰ 17 μέτρα τὸ σύνθησις αὐτῆς ὕψος. Εἰς Κινσάλε (Kinsale) τῆς Ἰρλανδίας, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Τάγγερ, (Tanger) εἰς Φουνχάλ (Funchal) καὶ εἰς Μαδέραν (Madère) ἡ ὕψωσις τῆς παλιρροίας ἦτο ἐπίσης τεραστία. Ὁ Θεουκυδίδης ἀναφέρει περὶ τῆς ὀπισθορμήσεως τῶν κυμάτων ἧτις συνέβη ἐν Εὐβοίᾳ, συνεπαίει σεισμοῦ τινος καὶ τὰ ὅποια εἰς τὴν πόλιν Ὀρόβειοι κατέκνιξαν πολλοὺς ἀθρώπους. Κατὰ τὸν ἐν Χιλῇ σεισμὸν τὸ 1823 συνεβίβη, ἡ θάλασσα ἀπεσύρθη εἰς Τάλκαν (Talca) πέραν τῶν

συνήθων ὄριων τῆς. Οἱ ἐν τῷ βάθει τοῦ κόλπου ὕφαλοι ἀναφάνησαν ἀκολούθως ἡ θάλασσα ἐπικνήθη καὶ ἐπανεστρεψεν ἐκ νέου, καὶ τότε καμμέγεθες κύμα κατέκλυσε τὴν πόλιν, ἐνῶ ταυτοχρόνως δύο στήλαι μαύρου καπνοῦ ἐξερεῦγνοντο ἐκ μέσου τῶν ὑδάτων μετ' ἀποφορᾶς δυσώδους ἀερίου. Πολλοὶ ἄλλαι χώραι ὑπῆρξαν τὸ θέατρον τοιούτων τρομερῶν καταστροφῶν τὰς ὁποίας ἡ φαντασία τοῦ λαοῦ παρεμόρφωσεν εἰς κατακλισμούς, ἡ δὲ μυθολογία μᾶς παρέδωκεν ὡς τοιούτους.

Τῶν σεισμῶν προηγούνται συνήθως προδρομικά τινα φαινόμενα ἧτοι βίαιοι ἄνεμοι, τοὺς ὁποίους διαδέχονται νηνεμῖαι, ραγδαίαι βρογαὶ ἀσυνήθεις εἰς τοὺς τόπους ἐνθα συμβαίνουν τὰ φαινόμενα ταῦτα, ἀλλοιώσεις εἰς τὴν βαρομετρικὴν στήλην καὶ ἀσυνήθεις παραγκλίσεις τῆς μαγνητικῆς βελόνης. Ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου προσλαμβάνει προφυρὰν χροιάν, ἡ ἀτμόσφαιρα σκοτιάζεται, καὶ τὸ σκότος ἐξακολουθεῖ ἐνίοτε ἐπὶ μῆνας, ἠλεκτρικαὶ ἀπόρροιαί, φλογιστικὰ αἲρια, θειώδεις καὶ δυσώδεις ἀτμοὶ ἀναδίδονται ἐκ τῆς ἐπιφάνειας τῆς γῆς, συχνὰ ἀκούονται ὑπόγειοι κρότοι παραπλήσιοι μὲ τὸν κρότον τῶν τροχῶν βαρείας ἀμάξης, ἡ μὲ ἐκρήξεις πυροβόλων ἢ καὶ μακροῦς βροντῆς τὰ ζῶα κατεχόμενα ἀπὸ ζωπρᾶν ἀνησυχίαν ρίπτουν κραυγὰς τρόμου, τέλος ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ζάλην, σκοτιδνίαν καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐν θαλάσσῃ νευτίαςσεως· τοῦτο δὲ κυρίως συμβαίνει κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ σεισμοῦ. Εἰς τινὰς χώρας αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων στεστεύουσι ἢ ῥέουσι θογαὶ κατὰ διαλείψεις καὶ τὸ ὕδωρ ἔχει ἀλλόκοτόν τινα χροιάν.

(Μετὰφρασις.)

Γεώργιος Ν. Πετράς.

ΠΕΡΙ ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΟΥ ΒΡΙΟΥΛΙΤΟΥ.

Γαβριήλ ὁ ἐκ Βριούλων ὑπῆρξεν ἐν πρώτοις διδάσκαλος ἐν τῇ κατὰ Σμύρνην Εὐαγγελικῇ Σχολῇ, ὡς δηλοῦται ἐκ τινος ἐγγράφου τοῦ 1814, περιεχομένου ἐν τῷ χειρογράφῳ κώδικι τῆς εἰρημένης Σχολῆς. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1811—1814 διετέλεσε σχολάρχης τῆς κατὰ τὴν Ἄνω Συνοικίαν σχολῆς, διδάσκων μετὰ ζήλου καὶ πολλῆς προσοχῆς πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῇ μαθηταῖς. Ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1814 ἐκ πανώλους ἐν τῇ κωμοπόλει Κουκλουτζᾶ, ὅπου καὶ ἐτάφη. 1)

Ὁ Γαβριήλ ἦν ἐγκρατέστατος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, καὶ ἠδύνατο εὐχερῶς καὶ ἀπροσκόπως νὰ γράῃ ἐπιγράμματα ἀρχαϊστί. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ εἶναι ἡμῖν γνωστὸν τὸ ἐπόμενον, ὅπερ μένει εἰσέτι ἀνέκδοτον καὶ διατηρεῖται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κ)πόλεϊ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. «Γαβριήλ τοῦ ἐκ Βριούλων ἱεροδιδασκάλου, Ἀντιφωτομαχικὰ ἐπιδιορθωθέντα καὶ πολλὰ ἰς σημειώσεις πλουτισθέντα ὑπὸ Ν. Δογᾶδου.» 2)

Ἐκ δὲ τῶν ἐπιγραμμάτων αὐτοῦ τὸ μόνον μέχρι σήμερον γνωστὸν εἶναι τὸ ἐπὶ τοῦ κατὰ Πάτμον τάφου Δανιὴλ τοῦ Κεραμέως γεγραμμένον, ὅπερ καὶ ἐξεδόθη ἐν πρώτοις ὑπὸ Μ. Βρατσάνου ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἐκδομένῃ ἄλλοτε «Νέα ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων καὶ τερπνῶν γνώσεων.» Ἀκριβέστατα δὲ μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ δοκίμου παλαιογράφου κ. Ἰωάννου Σακελίωτος ἐν τῇ «Ἀνασκευῇ τοῦ πλοῦ καὶ περιηγήσεως εἰς Πάτμον τοῦ κ. Μ. Βρατσάνου», ἐκδοθεῖσα εἰς ἰδιαιτερον τεῦχος τῷ 1864 ἐν Σμύρνῃ.

Ἐνταῦθα δὲ δημοσιεύω καὶ ἐγὼ τὰ ἐπόμενα ἀνέκδοτα αὐτοῦ ἐπιγράμματα, ἅτινα διατηροῦνται παρ' ἐμοῦ ἰδιοχείρως γεγραμμένα.

1) Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἤρανίσθην ἐκ τοῦ κώδικος τῆς εἰρημένης Σχολῆς, ἧς τὴν ἱστορίαν ἐν ἐκτάσει ἐξέθηκα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀμάθεια», ἀρθ. 2510—2511, κατὰ νοέμβριον τοῦ 1878.

2) Κ. Σάθω, Μεσαιων. Βιβλιοθ. I, σ. 290.

1

Γαβριήλ τοῦ Βριουλίτου
εἰς Θεουκυδίδην.

Ὅπου γι' σφῆρα, οὔτε, ἀδ' σφαιρίστας
Ὅπου γ' ἄκαρτε, αὐτὴν ἀσφαιρίστας. 1)

2

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν
ἠρωλεγεῖτον.

Θαρ' ἐλίου αὐτοῦ δεινὸν γι' βρυχομένους ἀφῆται
Ἀνδρόλεον δ' ἔμειν τέρψι μὲλ' ἀνδρομένον
Κερυὸν γὰρ τὸ βρύχουκ' ἄλλο σόβαρον τι γινώσκ' ἐπὶ
Ἥμερον, ἴσαί λ' αἶν, Θεουκυδίδης, γέλοιον.

3

«Ἐπιγράμματα παρ' ἡμῶν ἐπιτάφια.»
ἠρωλεγεῖται.

α'. Εἰς Ἄνθιμον τὸν ἡμεδαπὸν.

Ἀσθίω ἱερῷ χριστῷ, μνῆαι χάριν ὄσθι,
Κεῖμ' αἶν εὐδακίῳ πινάκι, ἐπιτάφια.

4

β'. Εἰς Γεώργιον τὸν Σπορῆδην.

Ταῦτό σοι ἐντάφιον, μὲλ' ἄλλο γι' Ἰωάννη Νίτι,
Νηστὴν νῆς Σπορῆδα, χεῖρε ἀσπὶ θεοῦ.

5

γ'. Εἰς Κυπριανὸν Πρεσπῶν.

Κυπριανὸς Σμυρναῖος, ὁ Πρεσπῶν κ' ἱεράρχης
Σταπύς ὄδ' ἔβδ', πομπῆτος ἑγρόμινος.

1) Ἐρεφεῖ τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ μετέθεσιν.

Ἐλχίτό μοι βίος ἠδ' ἀραπίτης, φιλῶ, ἢ μάλα ἄκα,
 κείμαι δ' εἰς κωφούς, αὐτὸς ἔγωγε κόνις,
 Τὴν θιὸς ἀναστήσει σάλπιγξος γ' αὐ πάλιν ἤχη
 ἀνίματι συμμίξας ἢ Σιδὸς Γλαβί μοι.

Τὸ ἐπόμενον ἐπίγραμμα ἐπέγραψεν ὁ Γαβριήλ ἐπὶ τοῦ Β' τόμου τῆς ἐν τῇ Β.βιβλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ὑπαρχούσης σειράς τῶν ἀπάντων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (Ed. I. Garnier. Parisiis, 1722.)

6

« Τοῦ ταπεινοῦ Γαβριήλ Βριουλίτου εἰς Βασιλείον τὸν Μέγαν ἐπίγραμμα βραχὺ ἠρωδολογικόν. »

Ὡς μέγας, ὡς μέγας, ἐν πατρῶνιν πόσιν Βασιλείος,
 ὡς τὰ μέγιστ' αὐσας πάντας ὑπεῖρ ἑτέρους.
 Εἰ δέ κεν, ὦ βραχί, φιλῶ, ἰδῶ, μή κεν βίον τε,
 μικρὸν ἔτ' ἢν ὁ Μέγας, τίς Βασιλείος ἀρχ;

Ἐπὶ ἑτέρου τεύχους τῆς αὐτῆς Βιβλιοθήκης ἐπιγραφομένου « Βιβλίον καλούμενον βαντισμοῦ στηλίτευσις. α ψ υ ς. » ἐπέγραψε τὰ ἐπόμενα:

« Ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἀναγινώσκοντα τὴν παροῦσαν βίβλον. Ποίημα Γαβριήλ Βυρλιώτου. »

7

Σίβας μὲν ἄρθος ἴσθι τὸ πρόσθεν ὄλας,
 σέβων τὸ Δεῖον, ἑμμένων καὶ τοῖς νόμοις
 Ἀποστολικῆς ἐπιτολῶν Ἐκκλησίας
 ἱεροσελίας πισιστῶν δ' ἀποτρίκων.

8

Ἄτερον.

Χριστοπαράδοταῖσιν ἑμμένων νόμοις,
 τὸ χριστοπαράδοτον βάπτισμα στεργῶ.

Ἄμυρρον δὲ γέντισμα μετὰ σείλου
 ὡσεὶ σφρόνως παρκατοῦ τῶν Λαρίων.
 Τεῦτο γὰρ Χριστὸς ἰδέσθαι οὐδέ λησ,
 οὐδ' Ἀποστολοῦ, οὐδέ τις τῶν Πατέρων.

9

Ἄτερον.

Ὅτις τὸ παρὶπαν βάπτισμα ἀληθινὸν οὐκ ἔστι,
 τούτοις ἢ βίβλον, ἢ πολλοῖς πατρῶσι νῦν ἀνάστη,
 ἀρθόφροσιν καὶ ἱεροῖς, προτροπικῆται βοήσας.
 « Δεῦρ' ἴτι πρὸς τὸ βάπτισμα τὸ ἀληθές, καὶ ἴσθι
 ἢ ἡ εὐσεβῆ, ἰδέσθαι πρὸς τὸ Ἐκκλησία,
 ἢ ἀποτραπίντες ἅπαντα, ὅπως παρρησῆαι
 ἢ ἰλέγχεται ὡς βλάσφημα, καὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ
 ἢ ἀναφανδὸν ἀντίκειται, ὄντα καινοτομία. »

Ἄτερον ἐπίγραμμα τοῦ Γαβριήλ, διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς γεγραμμένον, ἀναγινώσκειται ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρθ. Α—37 χειρογράφου κώδικος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἔχει δὲ ὧδε.

40

Ἰθὺς κατὰ Σμύρνην Σχολῆς ἔστι καὶ τόδε,
 ἢ, σχολαρχῶν ἱερόθιος πέλει,
 τράφημος Μουσῶν πιασῶν, ὡς οὐδέ τις ἄλλος,
 ἰσορρημίμος πατρίδος Ὀδυσσεύς,
 Ἰθάκης κόσου, κλεινῆς, εὐνοιομένης,
 φύτλην, γενεὴν, καὶ φρόνησιν οὐχ' ὕψων
 Λαριτιώτου, ὅς δ' εἰπεῖν καὶ κριέσσω. 1)

Ὁ Γαβριήλ μᾶς διέσωσε καὶ τὰς ἐξῆς σπουδαίας λεπτομερεῖας περὶ τοῦ δευτέρου Διευθυντοῦ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, Χρυσάνθου τοῦ Καραβία.

*) Τὸ τεύχος τοῦτο ἦν κτῆμα τοῦ Γαβριήλ, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ γεγραμμένου ἰδιοχειροῦ ἐπιγραμματίου.

Ἐλχί κτῆμα Εὐδοκίου Θεοδώρου
 μὴ' οὐ χρηστίον Γαβριήλ καὶ τοῖς φίλοις.

1) Πρὸς Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆως, Κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθ. τῆς Εὐαγγε. Σχολῆς. Σμύρνη, 1877, σ. 28, ἀριθ. 37.—Ἰδίου, ἐκθεσις περὶ τῶν ἐν τῇ Βιβλ. τῆς Π. Φωκαίας ἑλλ. χειρογράφων. Σμύρνη, 1876, σ. 6, ἐν ὑπομ.

«Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν ἅγιος Χρῦσανθος ἐκ πατρίδος Ἰθάκης τῆς κατὰ τὸν Ἰωνικὸν κόλπον ἱσταμένης δρυώμενος, πολλὰ καὶ ἐξαισία ἐν τῇ μεγαλοπόλει Σμύρνῃ τῇ κατὰ Ἀνατολὰς βλεπούσῃ κατορθώσας, ἐν αὐτῇ αὖθις κατὰ τὸ 1812 ἔτος τὸν βίον μετέλλαξε κατὰ τὴν 13 τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ἡμέραν τρίτην, δύο ὥρων καὶ ἔτι πρὸς παρελθουσῶν μετὰ τὴν μεσημβρίαν, εἰς τὴν ἐβδομάδα καθ' ἣν εἰσέρχεται τὸ χυδαίως ὀνομαζόμενον ἀρτζιζουριον, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὀνομαζομένου Σουλτάν Μαχμούτ τουρκιστί, θεοστυρίκτου καὶ ἐνδοξοτάτου Βασιλέως, καὶ ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Ἱερεμίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπὶ τοῦ πανιερωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου ἁγίου δεσπότης Κυρίου Κυρίου Ἀνθίμου καὶ Μητροπολίτου ἁγίου Σμύρνης.

Ἐλεγείον δίστιχον.

«Κεῖθε Χρῦσανθος ἄμας ἴδον μὲν ὑπὸ σῆμα

πρὸς τὸ ἱερὸν ἴδον ψυχὴ ἐς θάνατον ἴδον.»

Ὁ Γαβριὴλ μᾶς διέσωσεν ἐν ἰδιοχείρῳ σημειώσας του καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός: «Εἰς τὰ 1816 ἀυγούστου 23, ἀπετιμήθη τὴν κεφαλὴν ὁ τῆς Σμύρνης Μουσελίμ Ἀγάς, ἐπὶ τοῦ Καπετάν Πασᾶ, τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ Θεοφρουρήτου, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Σουλτάν Μαχμούτ, καὶ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀνθίμου ἁγίου Σμύρνης.

«Τὸ δ' αἰετὴ τριτὴ Μουσελίμοι αὐχένα τὰ κελύκη.»

Τὰ δὲ αἰτία τοῦ γεγονότος τούτου ἐκτίθενται ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀνεκδότῳ ἐγγράφῳ, ὅπερ ἀντέγραψα ἐκ τοῦ τρίτου Κώδικος τῆς Μητροπόλεως Σμύρνης (σ. 110).

«Ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸ αἰετὴ, ἀυγούστου 17, Κυριακῇ πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἔφθασεν ἐνταῦθα εἰς τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης, ὁ ὑψηλότατος καὶ πολυχρόνιος Καπουδᾶν Πασᾶ ἐφένθη μᾶς, μεθ' ὅλου τοῦ βασιλικοῦ ἀκαταμαχίλου στόλου, τοῦτέστι περίπου τῶν 25 καραβίων μεγάλων τε καὶ μικρῶν· τὸ αὐτὸ ἑσπέρας ἀμέσως ἐπορεύθη εἰς προσκύνησίν του· ὁ ἐν τῇ ἐποχῇ Μουσελίμης τῆς πολιτείας Χατζῆ Μιμέτ ἐφένθης Κιατιπζαδες, μετὰ καὶ τοῦ ἀυταδέλφου του Γιουμπρουκτζῆ Ἀγά, τοὺς ὁποίους ὑπεδέχθη τὸ ὄψος του μετ' εὐμενείας καὶ περιποιήσεως, καὶ μετὰ τὸ νὰ ὑπέταξεν ὅτι ἡ ἐξοδὸς του μέλει νὰ γένη ἐπὶ τὴν αὔριον εἰς προσδιωρισμένην ὥραν, ἐξῆλθον οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ πρὸς παρασκευὴν καὶ ἐτοιμασίαν ἔτι μᾶλλον τῶν ἀναγκαίων. Τῇ δὲ Δευτέρᾳ πρωτῆ, ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν ὁ ἐνδοξότατος Κεχαγιάμπης, ὁμοίως καὶ ἱκανὸν στρατευμα δῆθεν πρὸς φύλαξιν τῆς πολιτείας· ἐλθούσης δὲ καὶ τῆς Προσδι-

ορισμένης ὥρας, ἐπορεύθησαν καὶ αὐθις οἱ εἰρημένοι οὗτοι δύο ἀδελφοί, ὅτε Μουσελίμης καὶ Γιουμπρουκτζῆς Κιατιπζατέδες, διὰ νὰ συνοδεύσωσι τὴν ἐξοδὸν τοῦ ὄψους του, καὶ πλησιάσαντες εἰς τὸ καράβιον λεγόμενον Πασῆ Γκιεμισί, ἐκεῖ εὐρέθη ἑτοιμος ἡ τῆς ριάλας φελοῦκα, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τῆς αὐτοῦ ὕψηλότητος, ἔλαβον ἀμέσως τὸν Μουσελίμαγᾶ μόνον μέσα εἰς τὴν αὐτὴν φελοῦκα καὶ ἀπεκόμισαν τοῦτον εὐθὺς εἰς τὴν ριάλαν, δῆθεν ὡς εἰς φύλαξιν, καὶ ἀμέσως ἀνεγνώσθη ὑψηλὸν πουγιουρλῆ δι' ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα ἱερᾶς Βασιλικῆς Κρίσεως περιληπτικόν, ὅτι ὁ μὲν δηλωθεὶς Μουσελίμης ὑπάρχει ἐντεῦθεν ἄζλι, τὴν δὲ τοπικὴν διοίκησιν ἀναλαμβάνει εὐθὺς ὁ ἐνδοξότατος Κεχαγιάμπης. Τὸ αὐτὸ δὲ ἑσπέρας τῆς δευτέρας, μίαν ὥραν τῆς νυκτός, ἐξαγαγόντες αὐτὸν τῆς ριάλας, τὸν μετέφεραν εἰς ἓν κουρβέτον, καὶ ἀμέσως ἐσηκώθη διὰ νὰ ἀποκομήσῃ τοῦτον εἰς Μιτυλήνην δῆθεν ὡς ὑπερόριον· καὶ φθάσαντος ἐκεῖ τῇ ἐπιούσῃ τὸ κουρβέτον, τῇ τρίτῃ δηλαδή, περὶ τὰς τέσσαρας ὥρας τῆς ἡμέρας, ἀμέσως ἀφ' οὗ ἐρρίψαν τὴν ἄγγυραν, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ καραβίῳ καπουδάνιος, κατὰ τὰς μυστικὰς ἐπιταγὰς, αἱ ἔλαβε παρὰ τῆς ὕψηλότητος του, ἀμέσως ἐπιξεν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ καραβίου, καὶ τότε ἐξέβαλεν αὐτὸν ἔξω εἰς τὴν σκάλαν τῆς Μιτυλήνης θανατωμένον, ὅπου καὶ τὸν ἐνταφίασαν οἱ ἐκεῖ ὀθωμανοὶ, ἔξωθεν τοῦ Κάστρου, παρέκει ἀπὸ τὸ λεγόμενον Πασα-Κίόσκι. Τὸ δὲ ὄψος του τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς Τρίτης πρωτῆ, ἐξῆλθε τοῦ στόλου μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως, καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὸ τοῦ Γιουμπρουκτζῆ νεωκοδόμητον μέγαν ὀσπίτιον, καὶ ἤρξατο εὐθὺς νὰ δίδῃ τὸ προσῆκον νιζάμ τῆς πολιτείας, εἰς ὅλα τὰ γένη καὶ μιλέτια. Καὶ ἐπὶ τούτῳ μεθ' ἡμέρας τινάς, συγκροτηθείσης κοινῆς συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ ἐδάσε βασιλικοῦ Μεχκερῆ, παρόντος ὅλου τοῦ ἀγιά ν με μ λε κε τί ο υ, καὶ τῶν λοιπῶν ὁ τ ζ α κ λ ἰ δ ω ν, καὶ ἀ γ ἄ δ ω ν τῆς πολιτείας, τῶν εὐγενῶν κ α ν τ ζ ἰ λ ἰ ἔ ρ ἰ δ ω ν ὅλων τῶν ἐκλαμπροτάτων Κ ο ν σ ὀ λ ω ν μετὰ τῶν δ ρ α γ ο υ μ ἄ ν ω ν τους, ὅλα τὰ μιλέτια με τοὺς προκριωτέρους ἐκάστου ἔθνους. Μετεκλήθημεν καὶ ἡμεῖς, ὡσαύτως καὶ ὁ τῶν Ἀρμενίων Β α ρ δ α π ἔ τ η ς, καὶ τῶν Ἑβραίων ὁ Χ α χ ἄ μ π α σ ἰ ς ὅπου συμπαραεῦρεθη καὶ ὁ τοῦ ὄψους του διωρισμένος ἐπὶ τούτῳ ὡς Μ ο υ π α σ ἰ ρ η ς ἐνδοξότατος Διαικτᾶρ ἐφένθης, καὶ ἀμέσως ἀνεγνώσθησαν τὰ κάτωθεν καταστρωμένα ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Μητροπόλεως, ὕψηλὰ προσκυνητὰ π ο υ γ ἰ ο υ ρ ο υ λ δ ἰ ἄ, ἐξ ὧν καὶ γίνεταί δῆλον ἡ ἔννοια αὐτῶν, ἧτις ἀποτίνει καὶ ἀφορᾷ ὅπως δι' ὅλου εἰς τὸ νιζάμ καὶ εὐταξίαν καὶ ζ α π ἰ τ λ ἰ κ ἰ τοῦ τόπου· καὶ ὑποδείξαντες ἅπαντες τὴν προσήκουσαν εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν, ὕστερον ἀπὸ διαφόρους χρειώδεις συνομιλίαις, διελύθη αὐτὴ ἡ γενικὴ συνέλευσις. Καὶ διατρίψας ἡ ὕψηλότης του ἐνταῦθα περίπου τῶν πενήτηκοντα ἡμερῶν, ἀφ' οὗ

ἔφθασεν ὁ ἀπὸ Βασιλευούσης διορισθεὶς νέος Μουσελίμης ἐνδοξότατος Κιαμίλ Ἀγάς, καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος πρόων Ρεϊζ ἐφένδης Χουσανοῦ πειρ, ἐπιτατραμμένος διὰ τὰ κάμη ζάπτι τὸ εὐρεθὲν μάλι τοῦ ἀποθανόντος Κιατιτζαδέ. Τότε ἡ ὕψηλότης του ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ στόλου, παραλείπων τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας πρὸς τὸν εἰρημέμον νεοδιορισθέντα Μουσελίμην. Αὕτη ἐστὶν ἐν συντόμῳ ἡ τραγικὴ περιγραφή τοῦ θανατωθέντος πρώην Μουσελίμη Κιατιτζαδέ.»

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων ἐγγράφων μόνον τὸ ἐπόμενον εἶναι ἀντιγεγραμμένον ἐν τῷ κώδικι. Εἶναι δὲ τοῦτο ἀξιωματέτητον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις.

Χουστὴν Μεχμέδ πασσᾶς Ἐλέφ Θεοῦ
Βεζύρης Καπουδάν Πασσᾶς.

Ἐυδαίμων, σοφολογιώτατε, ἐφένδη κύριε κριτά, καθήμενε ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ χώρα τῆς Σμύρνης, σὺν ἅπασιν τοῖς ἔχλι ἰσλάμιδες ὀθωμανοῖς! Ἐπειδὴ τὰ ἰδιαίτερα οἰκεῖα τοῖς τρισὶν ἔθνεσι καὶ διορισμένα ὄντα φορέματα καὶ ἐνδύματα, πρὸ ἱκανοῦ καιροῦ οὐκ ἐθεωρήθησαν οὔτε μὴν παρατηρήθησαν, τινὲς τῶν ραγιαδῶν ἐξ ἀσωτίας, εἴτε δὴ καὶ ἀδιαφορίας, ἐπακουμβοῦντες τισὶ τῶν προχόντων, καὶ ἐπερειδόμενοι τῇ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ ἐκείνων, τὰ ἰδιάζοντα τοῖς ἔχλι ἰσλάμιδες ὀθωμανοῖς φορέματα, ἀφόβως φοροῦντες αὐτά, περιφέροντα ἀδιαφόρως, ἄνευ τινὸς ὑπεξαίρεσως καὶ διαφορᾶς, ὅτι ὑπάρχουσι ραγιαδες καὶ ὑποκείμενοι. Ἐκ τούτου δὲ ἐπεταὶ καὶ οἱ ἔχλι ἰσλάμιδες ὀθωμανοί, ἀγνοοῦντες δι' ὄλου, καὶ μὴ διακρίνοντες τούτους γε, διδόνασιν αὐτοῖς χαιρετισμὸν σελαμίου. Πρὸς δὲ ἐν τισὶ τόποις, πτωχοὶ καὶ ἄδαεῖς ὀθωμανοί, συναπαντῶντες τοὺς οὕτως ἐνδεδυμένους καὶ περιβεβλημένους τὰ τῶν ὀθωμανῶν φορέματα, ἀγνοοῦντες πάντη, οὐ μόνον διδόνασιν ἐκείνοις τὸν χαιρετισμὸν, ἀλλὰ καὶ ἀποπειζέοντες, καταβαίνουσιν ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων δρόμων, γινόμενοι ὑποδεέστεροι καὶ χαμερπεῖς καὶ ἐξουθενούμενοι δι' ὄλου, ὅπερ πάντη ἐναντίον τυγχάνει γε ὄν τῇ δόξει καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς τε κραταιᾶς Βασιλείας καὶ τῆς ἡμῶν πίστεως.

«Αὐτῆς οὖν τῆς συγκεκριμένης ταραχῆς τε καὶ τύρβης τὸ σήκωμα, καὶ τὸ ἀπὸ μέσου ἐξήτιλον γίνεσθαι, προτίτακται καὶ διώρισταὶ ἡμῖν προστακτικῶς παρὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως καὶ θρησκείας. Καὶ τοῖνον σὺ ὁ ρηθεὶς σοφολογιώτατος καὶ ἀγιώτατος, ἅμα τῷ ἐννοῆσαι τοῦτο καλῶς, καὶ βαθύνας τῷ νοήματι, ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει τῶν

φορεμάτων ἀπὸ τῆς σήμερον ἐκ μέρους τόσον σοῦ τοῦ ἰδίου, ὅσον καὶ τῶν ζαπιτῶν τῆς πολιτείας ταύτης γινέσθω παρατήρησις, ἀκριβὴς ἐπιθεώρησις καὶ τελεία ἔρευνα· καὶ εἰς τὸ περιπατεῖν καὶ φέρεσθαι τοὺς ραγιαδες τῶν τριῶν ἔθνων, ὅς τις ποτ' ἂν εἴη, ἐνδεδυμένος ὧν ἐνδύματα οἰκεῖα καὶ ἰδιάζοντα τοῖς ὀθωμανοῖς φοραθῆσεται, συλληφθεὶς οὗτός γε ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ, καὶ ἄνευ τοῦ δοθῆναι αὐτῷ καιρὸν καὶ διορίσαι πρὸς παράδειγμα τοῖς ἄλλοις, δώσει φρικτὴν δίκην, ἀποκεφαλιζόμενος, θυσιαζομένου τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ἄπασιν τούτοις εἰδοποιηθεῖτω τοῦτο γε, καὶ πρὸς ἀλλήλους γινέσθω γνωστόν.

«Τούτων οὕτως ἐχόντων, καταβληθείσης τοῖς κατὰ τοῦτο ἐπιμελείας τῶν τριῶν ἔθνων, ἐκ μὲν τῶν Ρωμαίων τῷ Μητροπολίτῃ, ἐκ δὲ τῶν Ἀρμενίων τῷ μαυροφορεμένῳ Βαρδαπέτῃ, καὶ τῷ Ἰουδαίων τῷ Χαχάμη, καὶ τέλος τοῖς ἅπασιν ἐν αὐτοῖς προύχουσι καὶ μετὰ λόγου οὔσι, προσταξέις σφοδρῶς καὶ εἰσδύσεις ἐν τοῖς ὡσὶν αὐτῶν τὸ τοιοῦτον νόημα. Ἐφ' ᾧ ἐπιμεληθῆς τὰ μέγιστα.

«Τούτου χάριν ἀπὸ τοῦ διθανίου τοῦ βασιλικοῦ στόλου ἐξεδόθη τὸ παρὸν ἡμέτερον ὑψηλὸν καὶ ἡγεμονικὸν πουγιαουρὺ δέ, καὶ ἐστάλη σοὶ σὺν τῷ ..... καὶ θείᾳ ἀρωγῇ αὕτη ἡ ὠραία διάταξις οὐ μόνον ἤδη ἐνεργηθήσεται, ἀλλὰ καὶ διασωθήσεται εἰς ἅπαντα. Οὕτω δὴ που ποίησον, ὡς σοὶ προσταζόμεν, ἀπέχων τῶν ἐναντίων τῇ ἡμετέρᾳ προσταγῇ.

«Ἐγγράφη ἐν ἔτει χιλιεστῷ διακοσιεστῷ τριακοστῷ πρώτῳ κατὰ μῆνα Σελήνης Σεβάλλ καὶ Σεπτεμβρίου ἡ.»

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. *)

Μετ' ὀλίγον ὠνομάσθην ἰατρός, μετ' ὀλίγον ἐγκατέλειψα τὴν ἰένα.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου; ... τὴν χαρὰν δεσμώτου, περιμένοντος ἀγωνιωδῶς νὰ ἤχησῃ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ βλέποντος τέλος τῆς εἰρκτικῆς τᾶς θύρας ἀνοιγομένης δι' αὐτόν!

Πλὴν φεῦ! Αἱ τύψεις εἶναι ἐντὸς τῆς καρδίας μας, καὶ ἡ ἀναχώρησις φέρει αὐτὰς μεθ' ἑαυτῆς!

Ἄληθῶς τὸ κατ' ἀρχὰς εὖρον μικρὰν ἀνακούφισιν.

Ἦτον αὕτη συνέπεια τῆς εὐτυχούς μου ἐπανόδου εἰς τὴν πατρικὴν μου στέγην, καὶ τῆς φήμης τοῦ προσφιλοῦς μου πατρὸς, προσκολληθείσης εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Βιργιλίου.

Αἱ πρῶταί μου ἱατρικαὶ πράξεις ὑπῆρξαν ἐκ τῶν λαμπροτέρων θεραπειᾶν τινές, θεωρηθεῖσαι ὡς ἐξαιρετοί, πρῶτη τις ἀνακάλυψις, δι' ἧς ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἐπλουτίσθη, ἡ εὐνοια τοῦ βασιλέως ὅστις, μὲ ὄλην μου τὴν νεότητα, ἤθελε νὰ μὲ συμφιλιωθῇ, ἡ ὁμόφωνος ἐκλογή μου εἰς τὴν ἐξοχωτέραν Γερμανικὴν Ἀκαδημίαν, πάντα ταῦτα μοὶ ὑπέσχεοντο μέλλον εὐτυχές, πάντα μὲ ἠνάγκασαν νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ θεία δικαιοσύνη μὲ λησμόνησε, μ' ἐσυγχώρησε!

Πλὴν ὄχι! . . . Διότι αὕτη ἐπέπεσε τώρα ἐπὶ τῶν συνενόχων μου, καὶ ἡ τύχη των μοὶ προέλεγε καλῶς ὅτι ἐμελλε νὰ φθάσῃ καὶ ἡ ἰδική μου στιγμὴ.

Ὁ δεύτερος μάρτυς τοῦ Καρόλου Στᾶιν ἐφρονεῦθη εἰς μονομαχίαν, καὶ ἦτο δίκαιον . . . «μάχαιραν δόσοις, μάχαιραν λάβοις».

Ὁ Σιγισμούνδος ἀπέθανεν ἀθλίως ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Βάδης.

Ὁ Ἔρμαν ἐπληρώθη εἰς χειρουργικὴν τινα ἐγχείρησιν, καὶ ἀπέθανε μετὰ φρικτῶν βασάνων.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν Ὄθωνα Μένδερ προσβληθείς ὑπὸ ὀφθαλμίας κατέστη τυφλός!

Τυφλός! . . . τιμωρία χειροτέρα τοῦ θανάτου. . . ἀδικόπως εὐρισκόμενος ἐντὸς αἰωνίας νυκτός ἀξανομένης ἀπὸ ἐκδικήσεως ὄνειρα, ὄφειλε νὰ ἐπαναβλέπῃ τὸ φάντασμα τοῦ Καρόλου! τυφλός! φεῦ! ἐφριζα ἐκ τρόμου μαθὼν ὅτι ὁ Ὄθων Μένδερ ἦτο τυφλός! . . .

Πλὴν ὁποῖόν τι ὄφειλε τέλος νὰ μοὶ ἐπέλθῃ, ὁποῖόν τι ἡ μοῖρα ἐπεφύλαττε διὰ τὸν τελευταῖον;

Ἡ πρὸς τὴν ἐργασίαν ζέσις μου ἐδιπλασιάσθη. Κατέστην ὁ ἱατρός τῶν πτωχῶν, ὁ εὐεργέτης τῶν δυστυχούντων. Ἐπεσώρευσα ὅσας ἠδυνάμην ἀγαθοεργίας, εἰς τὴν ἐτέραν τοῦ ζυγοῦ πλάστιγγα.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξ ἄλλου ἐποχῆν, μοὶ ἐγένετο πρότασις γάμου μετὰ τινος νέας, ἣν ἡ ἀνατροφή καὶ αἱ ἀρεταὶ τῆς καθίστων ἀξίαν δι' ἐμέ. Οἱ γονεῖς μας ἠγαπῶντο. καὶ ἐξετίμων ἀλλήλους. . . συνεστήθη ὁ μὲν πρὸς τὴν δέ. Ἐγενόμην πολὺ εὐτυχὴς ἐγκρινόμενος νὰ εἰσχωρήσω ἐν τῇ οἰκογενεῖα ταύτῃ τότε . . . φεῦ! ἔσχον, στιγμὴν ἐλπίδος . . . Ἄλλὰ ἡ ἐνωσις αὕτη, δὲν ἐμελλε νὰ μοὶ φέρῃ τὴν συγχώρησιν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ! . . .

Ἐξ μῆνες παρήλθον οὕτω. Δὲν εἶχον εἰσέτι παρέλθει τέσσαρα ἔτη ἀφ' ὅτου ἐπέστρεψα εἰς τὴν γενεθλίον μου πόλιν, πλὴν ἠριθμοῦντο πέντε, ἀφ' ὅτου ὁ Καρόλος δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Καὶ ἐν τούτοις, — φεῦ αἱ τύψεις οὐδέποτε ἀφῆκαν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ θύμα των. . . ὑπῆρχεν ἐνθύμιόν τι, ὅπερ ἀδικόπως ἀνεζωπύρει τὸν περὶ τοῦ μέλλοντός μου τρόμον. Ἐνθυμείσθε τὸ ἄσμα ἐκεῖνο τῶν σπουδαστῶν τῆς ἰένα, ὅπερ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς μονομαχίας μὲ ἠκολούθησε τοσοῦτον διὰ τῶν ὀδυνηρῶν ἐπιφθῶν του; . . . Εἶναι δημῶδες καθ' ὄλην τὴν Γερμανίαν, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἠγορευθῆν ἰατρός τῶν ἀνακτόρων, τὴν ἡμέραν τῆς παραδοχῆς μου εἰς τὴν ἀκαδημίαν, τὴν ἡμέραν τῶν ἀρραβῶνων μου, εἰς ὅλας τέλους τὰς περιστάσεις καθ' ἃς ἡ τύχη, ἡ δόξα, ἡ ἡ εὐτυχία, ἐφαίνετο πρὸς ἐμὲ μειδιῶσα, φεῦ! τὸ ἐπάρατον τοῦτο ἄσμα ἠκούετο . . . εἶχεν ἀναμιχθῆ μετὰ τοῦ ἀέρος ὡς ἀνάμνησις αἰωνία.

Ἴδου ἔτερον τεκμήριον, εἰς ὃ ἀνέφαινετο ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ! Ἡ οἰκογένεια τῆς μνηστῆς μου κατώκει εἰς ἰένα, καὶ ἡ ἰένα ἦτον ὁ τόπος ἐνῷ ἐμέλλομεν νὰ ζυζευθῶμεν.

Ματαιῶς προσεπάθησα ν' ἀποφύγω τοῦτο εἰς ὅλας μου τὰς ὑπεκφυγὰς, εἰς ὅλας τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις μου, μοὶ ἀπεκρίθησαν ὀκλονήτως: «Ἐπιμένομεν ὅπως ὁ γάμος ἐορτασθῇ ἐκεῖ ἄλλως τε καὶ τὰ πάντα θὰ ὦσιν ἑτοιμα. Θὰ σὰς περιμένωμεν περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου.»

Πλὴν ἐπῆλθον διάφορα κωλύματα, καὶ ἔνεκα σειρᾶς περιστάσεων, ἀ-

*) Ἡτε συνέχισαν ἐν σελ. 80.

ληθώς πρωτοφανών, δὲν ἠδυνήθην ν' ἀναχωρήσω, εἰμὴ τὴν πρώτην τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέραν περὶ τὴν πρωΐαν, καὶ εὐρέθην ἠναγκασμένος νὰ φθάσω εἰς ἴενα ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τοῦ φονικοῦ μνημοσύνου! Πρὸς ἐπίμετρον ὁ καιρὸς ἦτον ἀκριβῶς ὁ αὐτός. Οὐρανὸς σκιερὸς, παγετὸς ἰσχυρότατος, χιῶν . . . . .

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ σιδηρόδρομος δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι, καὶ ὤφειλον νὰ ταξιδεύσω δι' ἔλλης τῆς νυκτὸς μετὰ τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης. Περὶ τὴν πρωΐαν θήσκων ἐκ τοῦ ψύχους, ἐδόθην εἰς ὕπνον ἢ μάλλον εἰς ἀόριστόν τινα νάρκωσιν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς εἶπω τί παραλογισμοὶ τὸν συνώδευον.

Ἐν τῷ ἅμα βίαιός τις κλονισμὸς μ' ἐξύπνησεν: ὁ εἰς τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης ἐθραύσθη.

— Δὲν εἶναι τίποτε, μοὶ ἐκραύγασεν ὁ ταχυδρόμος· Διακόσια βήματα ἐντεῦθεν ὑπάρχει εἰς διαρρωτῆς ἀμαξῶν. Θέλομεν τὴν διορθώσει . . περιμένετε!

Ἐγένεον ἄφαντος. Κατώρθωσα νὰ ἐπανέλθω εἰς τὰς αἰσθήσεις μου, καὶ διὰ νὰ ἐπανακτίσω τὴν κυκλοφορίαν μου, διὰ νὰ ἐπανεύρω ὀλίγην θερμότητα, κατήλθον τῆς ἀμάξης καὶ ἤρχισα νὰ κτυπῶ διὰ τῶν ποδῶν μου πέριξ τὸ ἔδαφος.

Ἡ ἡμέρα ἤρξατο νὰ ὑποφώσκη.

Καθ' ὅσον τὰ ἀντικείμενα καθίσταντο διαφανέστερα, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀνεγνώριζον τὸν τόπον. Ναί! . . ἦτο τὸ μέρος, εἰς ὃ πάντε ἐτηπρότερον, κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, σχεδὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν δύο ἀμαξηλάται ἐρχόμενοι ἐκ τῆς πόλεως ἐστάθησαν. Ἦτο διὰ τῆς ἀτραποῦ ταύτης, δι' ἧς οἱ δύο ἀντίπαλοι καὶ οἱ τέσσαρές των μάρτυρες ἀφῆσαντες τὴν μεγάλην ὁδὸν εἰσῆλθον εἰς τὸ δάσος.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀκαταμάχητός τις συνεφέλικυς μὲ ἐπανάφερε μέχρι τοῦ ἀδένδρου μέρους τοῦ δάσους, ὅπου ἔσχε χῶραν ἢ μονομαχίαν.

Οὐδεμία ἀλλαγὴ: δένδρα, οὐρανός, ἔδαφος, τὸ πᾶν μοὶ ἀνεφαίνετο τὸ αὐτό, ὡς ἐν τὰ διαρρεύσαντα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης πάντε ἐτη δὲν ἦσαν ἢ ἐν ὄνειρον!

Ἄνευρον εὐκόλως τὴν θέσιν, ἐν ἧ ὁ Κάρολος Στάιν ἐφονεύθη. Εἶτα μὲ ὀφθαλμοῦς ζωηροῦς προσκεκολλημένους ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης διέμενον ἐπὶ μακρὸν ἀκίνητος.

Ἐν τῷ ἅμα μοὶ ἐφάνη ὅτι ἀνθρωπίνη τις μορφή διεγράφετο ὑπὸ τὴν χιῶνα . . ὅτι ἢ χιῶν ἀπεμακρύνετο . . ὅτι ἐκεῖ ἐνώπιόν μου ἐπανεβλεπον τὸν Κάρολον Στάιν!

Τέλος τὸ φῶσμα τοῦτο ἀνωρθώθη διὰ μίαν, ὅπως ἢ φαντασίαν παρι-

στα τοὺς νεκροὺς ἐξερχομένους τοῦ τάφου. Ἦτο ἐκαίνας . . Ἦτο ἀκριβῶς ἐκεῖνος . . Πελοιδός, ἄγριος, μὲ τὸ ὄμμα ὑπερμέτρως ἀνοικτὸν καὶ λάμπον.

Ἐπροχώρει πρὸς ἐμὲ δεικνύων διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρὸς πάντοτε τὴν αἰμοσταγῆ πληγὴν του.

Διὰ τῆς ἄλλης μοὶ ἤγγισε τὸ μέτωπον.

Ἄφρασα κραυγὴν φρίκης, καὶ ἔπεσα ἄπνους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὅποτε ἐπανῆλθον εἰς ἑαυτόν, ὁ ἥλιος ἤρξατο ν' ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ δριζοντος . . , μεμακρυσμένος, ὠχρὸς καὶ μελάγχολος τοῦ χειμῶνος ἥλιος, μὲ ἐρυθρὰς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀντανεκλάσεις εἰς τὰ ὕλοτομημένα δάση, τὰ πλήρη πάγου καὶ χιῶνος.

Περιέφρον βλέμμα ἐκστάσεως εἰς πᾶν, ὅπερ μὲ περιστοιχεῖ . .

Δὲν ἠδυνάμην ἀμέσως νὰ σκεφθῶ ἀκριβῶς περὶ τῶν παρελθόντων . . Τέλος ἐνθυμήθην καὶ ὅλος εἰσέτι τρέμων ἐκ φρίκης, ἔκρυψα τὸ πρόσωπόν μου ἐντὸς τοῦ ἐπανωφορίου μου.

Πλὴν ἕτερον ὄνομα ἤρξατο νὰ ἤχη τῶρα εἰς τὰ ὦτά μου . . ὄνομα, ὅπερ ἴσως τὸ φῶσμα εἶχε προφέρει:

Θρησκεία μετὰ παρέλευσιν λεπτῶν τινῶν πένθιμός τις ψαλμωδία ἠκούσθη ἐκ τοῦ μέρους τῆς ὁδοῦ.

Ἐστρεψα ἡσύχως τὴν κεφαλὴν, παρατήρησα ἐν μέσῳ τῶν κλάδων στερουμένων τῶν φύλλων των.

Νεκρικὴ πομπὴ ἐβλάδιζεν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον.

Ὅπισθεν τοῦ νεκρικοῦ φορείου, κεκαλυμμένου ὑπὸ λευκῶν, δὲν ὑπῆρχον εἰμὴ δύο πρόσωπα: μία γραία, καὶ ἑτέρα τις λίαν μικρὰ κόρη, τὴν ὁποῖαν ὠδήγει ἡ πρώτη.

Ἡ θέα τῆς πτωχῆς ταύτης καὶ θλιβερᾶς συνοδείας μὲ σινεκίνησε μεγάλως.

Εἶτα, ὡς καταληφθεὶς ὑπὸ αἰφνηθίας ἐμπνεύσεως:

— Ἄς ὑπάγω νὰ προσευχηθῶ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Καρόλου! . . ἴσως μεσιτεύσῃ δι' ἐμέ. ἴσως ἀπολάβῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπανεύρω τέλος ἀνάπαυσιν! Ἦτο τόσον καλὸς ὁ δυστυχὴς οὗτος Κάρολος! . .

Καὶ ἤδη ἐπροχώρουν.

Εἰς τὴν οὐρανὴν ἀκριβῶς τοῦ νεκροταφεῖου ἀπήντησα τὴν νεκρικὴν συνοδείαν. Μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀφήσω αὐτὴν νὰ προπαρέλθῃ, καὶ ἠθέλησα νὰ βραδύνω τὸ βῆμά μου.

Πλὴν πρᾶγμα παράδοξον! τὸ φορεῖον ἔστη ἀκριβῶς εἰς τὸ αὐτὸ μέρος εἰς ὃ πάντε ἐτη πρότερον, ἠκολουθήσαμεν μακρόθεν τὴν Θρησκείαν.

Εἰς μνήμην τοῦ φονευθέντος εἰς τὴν μονομαχίαν συμφοιτητοῦ των.

οἱ σπούδασται ἀνήγειρον σταυρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δι' ἐπιτάφιον ἀνεγίγ-
γασκέ τις τ' ἄνομά του.

Πρὸ τοῦ μνήματος τούτου ἔστη καὶ ἡ νεκρικὴ ἄμαξα.

Ἐνόμισα κατ' ἀρχῆς ὅτι παραφορὰ μὲ καταλάμβανεν ἐκ νέου.

Πλὴν ὄχι... ὄχι... Ὄποτε τέλος ἐτόλμησα νὰ πλησιάσω, νὰ
παρατηρήσω, ἠδυνήθην νὰ πιστεύσω ὅτι ἐπὶ τοῦ τάφου ὅστις ἠνοιγέτο
ἐκ νέου ὑπῆρχε γεγραμμένον:

« ΚΑΡΟΛΟΣ ΣΤΑΪΝ »

VI

Μετά δευτέραν πρῶσιν, ὁ ἱατρός Βιργίλιος ἐτελείωσεν, ἢ σχεδὸν τοῦ-
λάχιστον, διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων τὴν λυπηρὰν αὐτοῦ ἐξομολόγησιν.

« Κύριε Βαρώνε Δὲ Σπάρ... ἀγαπητέ μου Λουδοβίκε, ἐκεῖνο ὑπερ-
μοὶ ἐναπολείπεται νὰ σὰς πληροφόρησω... Θεέ μου!... ἴσως τὸ ἔ-
χετε ἤδη μαντεύσει!... Διηκούσας τῆς πενθίμου τελευτῆς ἔμμενον ἀκίνη-
τος χάσκων καὶ ἀπολελιθωμένος.

Οἱ Κληρικοὶ τέλος ἀπεσύρθησαν, πλὴν ἀφοῦ πρῶτον ἀντηλλάγη ση-
μεῖόν τι μεταξὺ τοῦ ἱερέως καὶ τῆς γραίας γυναικὸς, ἧτις ἐφαίνετο εἰσεύ-
τι ἐπιθυμοῦσα νὰ διαμείνῃ στιγμὰς τινὰς ἀκόμη.

Ἐπῆδησα ἀμέσως πρὸς αὐτὴν καὶ διὰ φωνῆς, ἧτις πλέον δὲν ὄφειλε
νὰ εἶναι ἀνθρωπίνη, τὴν ἠρώτησα:

— Ποῖον λοιπὸν ἔρχονται νὰ θάψωσιν ἐδῶ;

— Τὴν Κυρίαν Καρόλου Σταίν, ἀποκρίνεται:

— Τὴν Θερεσίαν;

— Ναί.

Καὶ ὡς ἐστάμην ἄφωνος ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, προσέθηκε:

Τὴν Θερεσίαν. Φεῦ! ἡ καλὴ αὐτῆ γυνή, ἠγωνιῶναι τὸν Θάνατον, δι-
ὅτι τῇ ὑπέσχετο ἤδη νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς συζύγου...
ἄνευ τῆς φρικτῆς σκέψεως, ὅτι ἡ πτωχὴ μικρὰ των κόρη ἔμμενε μόνη
εἰς τὸν κόσμον!

Κατὰ τὴν ἴδιαν στιγμὴν μοὶ εἰδείκνυε τὸ παιδίον, ὅπερ μικρότατον
εἰσέτι διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀπώλειαν ταύτην ἠδ' ἡδονοῦται ῥίπτων βό-

λους χιόνος ἐπὶ τοῦ μνήματος, τοῦ ὁποίου τὸ ὑπόφαιον χρῶμα παρί-
στα ἀλλόκοτον ἀπέναντι τῆς ἀχανοῦς ταύτης λευκότητος ἀντίθεσιν.

— Λοιπὸν πῶς! ἐψιθύρισα ἐπὶ μᾶλλον ἐκπληκτόμενος... Πῶς! τὸ
τέκνον τοῦτο εἶναι τῆς Θερεσίας... τοῦ Καρόλου;

— Ἀναμφιβόλως. Μετὰ τινὰ χρόνον ἀπὸ τοῦ δυστυχήματος, ὅπερ κα-
τέστησεν αὐτὴν χήραν, ἡ πτωχὴ νεάνις κατέστη μήτηρ.

Ῥίγος ψυχρὸν μὲ κατέλαβε...

Ἡ γρατὶ ἐξήκολούθησε.

Μολονότι ὁ σύζυγός τῆς δὲν τῇ ἄφησεν εἰμὴ μόνον τὰ ἔμματα ὅπως
δακρύωσιν, ἡ Κ^η Καρόλου Σταίν, δὲν ἐδειλίασεν ἀπέναντι τοῦ μέλλου-
τος τούναντίον! — Ὅχ εἶναι ἡ παρηγορία μου, εἶπε. Καὶ ἔπροπε νὰ
ἴδῃ τις πόσον ἠγάπα τὸ τέκνον τῆς! Τοῦτο μοὶ ἔφερε δάκρυα καὶ γέλω-
τας συνάμα, Κύριε. Ἦμην γείτων τῆς, καὶ μόνη τῆς φίλη... τολμῶ νὰ
εἶπω. Ἄ! ὁποία μήτηρ!

Οὐδέποτε ρευθασμὸς, οὐδέποτε διασκεδάσις, οὐδέποτε σκέψις ἧτις νὰ μὴ
ὑπάρξῃ διὰ τὴν θυγατέρα τῆς... Βισγάζετο νύκτα καὶ ἡμέραν ὅπως μὴ
στερηθῇ ἡ θυγάτηρ τῆς οὐδενός, ὅπως ἀναθρέψῃ αὐτὴν ἀληθῶς ὡς μικρὰν
τινα πριγγίπασαν... τοσοῦτον ὥστε ἐπὶ τέλους ἀπέθανε!...

Ἀκούων τὸν ἄπλοῦν τοῦτον ἐπικήδειον λίγον ἔλεγον ἑαυτοῦ:

ὦ! ὁ Θεὸς ἀνέβαλλε τὸ ταξιδίδιόν μου... Ὁ Θεὸς μὲ ὠδήγησεν
ἐνταῦθα!

— Ἐν δὲν ἤμην τόσο πτωχὴ, προσέθηκε ἡ γρατὶ, ἤθελον υἱοθετήσῃ
τὸ πτωχὸν τοῦτο παιδίον. Εὐτυχῶς ὁ Ἐφημέριος ἀνέλαβε νὰ τὸ εἰσάξῃ εἰς
τὸ ὄρφανοτροφεῖον... Ὅχ τὸ ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του... συνέφω-
νῆθη.

Ἦδη ἀνέκραξα.

Εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον!... ὦ! ὄχι... οὐδέποτε! τὸ παιδίον τοῦτο
εὐρίσκει πατέρα!

Εἶτα διὰ φωνῆς ἡσύχου καὶ ἀποφασιστικῆς:

Κυρία, λέγω πρὸς τὴν φίλην τῆς Θερεσίας, ὑπάγετε πρὸς τὸν Ἐφημέ-
ριον ἀλλὰ παρακαλέσατέ τον νὰ μὴ περιμένῃ.

— Ποῖος λοιπὸν εἶσθε Κύριε;

— Εἰς παλαιὸς φίλος τοῦ Καρόλου Σταίν... εἰς, ὅστις υἱοθετεῖ τὴν
θυγατέρα του!

Καὶ ἀφοῦ ἐνηγκαλισθῆν τὸ πτωχὸν μικρὸν πλάσμα, ὅπερ μὲ παρετή-
ρει διὰ ὅλους ἐκπεπληγμένους ὕφους, διετηθύνθη μετὰ βήμασι πρὸς τὴν
πόλιν.

Πρὶν ἢ μία ὥρα παρέλθη εὐρισκόμην πρὸ τῆς οἰκίας τῆς μνηστῆς μου.

Ὡ! Ἐκεῖ καθ' ἣν στιγμήν ἔκρουον, μοὶ ἐφάνη ἡ θυσία σκληρά!

Σὰς τὸ εἶπον ἤδη, Κύριοι, τὸ συνοικέσιον τοῦτο μοὶ ἤρθεκε.

Εὐτυχῶς ἐκείνη ἔλλειπεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκείνη ἦν δὲν ἐμελλον πλέον νὰ ἐπανίδω. Δὲν εἶχον πλέον νὰ ἐξηγηθῶ, εἰ μὴ μὲ τοὺς γονεῖς τῆς!

Διὰ φωνῆς διακεκομμένης καὶ ὄλωσ πλήρους θλίψεως, τοῖς εἶπον ὅτι πρόσκομμα ἀνυπέριθτον ἀνεφύετο ἀπροσδοκῆτως μεταξὺ τῆς θυγατρὸς των καὶ ἐμοῦ, ὅτι οὔτε ἡ τύχη μου, οὔτε τὸ μέλλον μοὶ ἀνῆκον πλέον, ὅτι δὲν μοὶ ἦτο τοῦ λοιποῦ ἐπιτετραμμένον νὰ εἶμαι εὐτυχῆς! τοὺς καθικεύευσά ὅπως μὴ μ' ἐρωτήσωσιν, ὅπως μὲ συγχωρήσωσιν. Ἐπεσα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ἐσφιγξά σπασμωδῶς τὰς χεῖράς των, τοῖς ἔδειξα τὸ πρόσωπόν μου, πλήρες δακρύων. Εἶτα τέλος, ὡς ἀπελπισ, ὡς τρελλός, ἀνεχώρησα.

Στιγμάς τινας μετέπειτα εὐρισκόμην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐρημερίου τῷ εἶπον τὸ πᾶν, καὶ τὴν αὐτὴν ἐσπέραν μετὰ τῆς θετῆς μου θυγατρὸς ἀπῆλθον διὰ τὴν Γαλλίαν.

Ἡ μήτηρ μου ἤλθε νὰ μὲ ἀπαντήσῃ. Δὲν ἔχει τις μυστικά διὰ τὴν μητέρα του.

Μετὰ πέντε ἔτη, καθ' ὃν καιρὸν ἐπέστερον εἰς Γερμανίαν, ἐνόμισαν ὅτι ὑπανδρεύθην εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅτι ἡ γυνὴ μου ἀπέθανεν, ὅτι τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔφερον μετ' ἐμοῦ, ἦτο ἡ θυγάτηρ μου.

Ὡ! Θεέ μου! . . . καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ ἐπίστευον, τὸ πιστεύω . . . διότι τὸ παιδίον τοῦτο . . . ἡ παρηγορία μου, ἡ χαρὰ μου, ἡ ὑπερηφάνειά μου, τὸ ἀνέθρεψα, τὸ ἠγάπησα, τὸ ἀγαπᾶ . . . ὦ! ὡς ἀν ἤμην ὁ ἀληθὴς πατήρ του.

Πλὴν σήμερον ὀφείλω νὰ ἐξηγηθῶ ὀφείλω νὰ ὁμιλήσω.

Ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὴν χεῖρα ἔρχεσθε νὰ μοὶ ζητήσητε διὰ τὸν υἱόν σας, Κύριε Βαρώνε δὲ Σπάρ . . . Λουδοβίκε· ἐκείνη, ἦν ἐπιθυμῆς ὡς σύζυγόν σου, ἡ Χριστίνη . . . δὲν εἶναι πλέον ἢ ἡ κληρονόμος τοῦ περιφήμου ἱατροῦ Βιργιλίου, εἶναι ἡ κόρη τοῦ πτωχοῦ σπουδαστοῦ Καρόλου Στάιν!

Καὶ τώρα, ὅποτε γνωρίζετε τὴν ἀλήθειαν, Κύριοι, περιμένω τὴν ἀπάντησίν σας.»

VII.

Ὁ Βαρώνος Δὲ Σπάρ καὶ ὁ υἱός του εἶνον ἀνάγκην ν' ἀνταλλάξωσι μόνον ἓν βλέμμα.

Μεθ' ὃ ὁ γέρον ἐγερθεῖς

— Κύριε Βιργίλιε, λέγει, ἡ ἐκμυστήρευσις, διὰ τῆς ὁποίας τοσοῦτον εὐγενῶς μὲ ἐτιμήσατε, δὲν ἀλλάσσει ποσῶς τὰ σχέδιά μας.

— Ὡ! Κατ' οὐδέν, σὰς βεβαιῶ, ἐπρόσθεσεν ὁ νέος.

— Καὶ ἀν τὸ ἐπιτρέπητε, ἐξηκολούθησεν ὁ πατήρ του, τὸ ὄνομα, ὅπερ θὰ φέροι τοῦ λοιποῦ ἡ Χριστίνη, θὰ εἶναι τὸ ἡμέτερον.

— Εὐχαριστῶ! ἐπανελάβεν ὁ ἔνδοξος σοφός μετὰ βαθείας συγκινήσεως, εὐχαριστῶ, φίλοι μου . . . εἶσθε δύο εὐγενεῖς καρδίαι, πλὴν τὸ ἐγνώριζον ἐκ τῶν προτέρων . . . Καὶ εἶναι ἄλλο τι, ὅπερ μ' ἐτρόμαζεν, ὅπερ μὲ τρομάζει εἰσέτι . . .

— Τί λοιπὸν φοβείσθε; ἠρώτησαν ταυτοχρόνως οἱ δύο εὐγενεῖς, ἐκπληκτοὶ ἐκ τῆς μελαγχόλου ἀδημονίας, ἧτις ἤρξατο ἀναφαινομένη ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου τοῦ γέροντος φίλου των.

— Οὐδέποτε ὁ Θεὸς ἀσημονεῖ ἐντελῶς ἐπιθύρισε σιγανῶς. Ὁ Κάρολος καὶ ἡ Θερεσία δὲν μ' ἐσυγχώρησαν! Ἴσως θέλω ὑπάρξει διὰ τὴν θυγατέρα των ἀντικείμενον ἀπεχθείας, διότι ὀφείλω αὐτῶ νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ εἰς ἐκείνην.

— Ἀνωφελές! ἀπεκρίθη ἡ φωνὴ τῆς Χριστίνης.

Ἡμῖν ἐκεῖ, ἤκουσα τὸ πᾶν.

Ἐκπληκτοὶ αἱ τρεῖς ἄνδρες, ἐστράφησαν πρὸς τὸ παραπέτασμα, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἀνεφαίνετο ἡ νεανίς.

Ἡ βαθεῖα εὐγνωμοσύνη, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ δύο γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ἔλαμπον, ἡ συγκίνησις τῆς, τὰ δάκρυά τῆς, καθίστων αὐτὴν θελκτικωτέραν.

Μέσῳ βαθείας σιγῆς ἐχώρησεν ἡσύχως πρὸς τὸν Βιργίλιον, καὶ διὰ φωνῆς τοσοῦτον ἁρμονικῆς, ὡς ἀν κατερχομένης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

— Εἶσθαι ἄδικος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐξηκολούθησε, διότι ἡ ἀγαθότης του εἶναι τοσοῦτον μεγάλη ὥστε συγχωρεῖ τοὺς μετανουήσαντας! Εἶσθε ἄδικος ἐνώπιον τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Θερεσίας, διότι—ἀποκρίνομαι ἀντ' αὐτῶν—σὰς εὐλογῶσι! Τέλος εἶσθε ἄδικος ἐνώπιόν μου . . . πάτερ μου . . . καὶ τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ Χριστίνη παύει τοῦ νὰ σὰς ἀγαπᾶ.

Καὶ ρίψασα τοὺς βραχίονάς τῆς ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ καλοῦ ἱατροῦ ὅστις τῇ ἐμεῖδιά μετὰ δακρύων, τὴν ἐνηγκαλίσθη.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης παρετηρήθη, ὅτι ὁ Βιργίλιος δὲν ἦτο πλέον μελαγχολός.

M. Δ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΓΙΕΙΝΗ ΞΩΜΑΣΚΙΑ

Ὁ διακεκριμένος γάλλος ἰατρός Κλότ-βέης (Llot) μετὰ τριακονταετῆ καὶ ἐπέκεινα ἰατρικὴν πείραν καὶ σπουδὴν ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν τινι τῶν «Ἀνατολικῶν Ἐπιστολῶν» τοῦ περὶ τοῦ περιεργωτάτου φυσιολογικοῦ φαινομένου τῆς ἀφεύκτου ἐξαντλήσεως καὶ τῆς ταχείας καταστροφῆς πάσης ἀλλοδαπῆς φυλῆς ἐν Αἰγύπτῳ πραγματευόμενος, λέγει τὰ ἐξῆς: «Οὐδεμία ἀλλοδαπὴ φυλὴ ἠδυνήθη ποτὲ νὰ διατηρηθῇ ἐν Αἰγύπτῳ καθόσον αὐταὶ ἐξαλείφονται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἕνεκα κλιματολογικῶν αἰτιῶν, μετὰ τινος γενεάς. Οὐδ' αὐτοὶ οἱ ὀλίγιστοι μιζογενεῖς δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν ἐνταῦθα. Οἱ ἔχοντες τὰ μέσα ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν πέμπουσι νήπια τὰ τέκνα των ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου ἵνα σωθῶσιν ἐκ τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου. Ἐκ τῶν ἐπιζώντων ἐπιγόνων τῶν ἐνταῦθα ἐγκατεστημένων ἀλλοδαπῶν, οἱ πλεῖστοι καθίστανται θλάκες ἢ ὀφθαλμιῶντες. Δὲν ὑπάρχει ἐν Αἰγύπτῳ οἰκογένεια Εὐρωπαϊκὴ μὴ ἀπολέσασα πολλὰ τέκνα. Οἱ Μαμελοῦκοι, οἵτινες ἐγίνωσκον μὲν τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὑπερὸς εἰδὸς, ἐδιδάχθησαν ἐκ πείρας, δὲν ἐφρόντιζον περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των, οὐδὲ καθίστων αὐτὰ διαδόχους των, θεωροῦντες αὐτὰ ὡς ἀνίκανα, ἀλλ' ἔφερον ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο Κιρκασίους, δούλους, τοὺς ὁποίους υἱοθέτουν. Αἱ ἀληθεῖς αἰτίαι τοῦ φαινομένου τούτου δὲν εἶναι γνωσταί. Οὐδένα ὅμως ἀπήνησα ἐν Αἰγύπτῳ ἀρνούμενον τὸ ἀναντίρρητον τοῦτο γεγονός. Τινὰς μόνον ἤκουσα λεγοντας, ὅτι ὑπάρχει τις ὑπερβολὴ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κλότ-βέη, ἂν καὶ ἡ παρατήρησις αὕτη ἐστὶν ἀληθὴς κατ' οὐσίαν, καὶ ὅτι σώζονται τινες ἀρχαῖαι ἀλλοδαπαὶ οἰκογένειαι ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ Κλότ-βέης ἀνέπτυξε τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τὸ ἐπιγραφόμενον: *Aperçu général sur l' Egypte*. Ἡ ἱερὰ Γραφὴ ἀναφέρει πού, ὅτι ἡ Αἴγυπτος κατατρώγει τοὺς ἀλλοδαπούς. Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι πολλάκις τέκνα Εὐρωπαϊῶν υγιέστατα ἀποθνήσκουσιν αἰφνιδίως ἄνευ γνωστῆς τινος αἰτίας. Ἀπ' ἐναντίας οἱ ἐγγῶροι Φελάχοι εἰσὶ μακρόβιοι, καὶ υγιεῖς ἐν γένει, μ' ἔλην αὐτῶν τὴν ἐλευσιότητα, τὴν ἀκατανόητον ἀκαθαρίαν καὶ τὸν ἄθλιον κατεπίπονον αὐτῶν βίον. Τὸ ἀδύνατον τῆς διατηρήσεως τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν Αἰγύπτῳ ὑπάρχει μὴ τῶν ἀποδείξεων, ὅτι οἱ σημερινοὶ Φελάχοι εἰσὶν ἄγνοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς χώρας ταύτης. Ἄλλως τε, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, μὲ κατέπληξεν ἡ ὁμοιότης τῆς φυσιογνωμίας τῶν Φελάχων καὶ ἰδίως τῶν γυναικῶν, πρὸς τὸν τύπον τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτιακοῖς μνημείοις ἀπεικονιζομένων Αἰγυπτίων, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ προσώπου των τεταριχευμένων.

(Ἐκ τοῦ Βόρωνος)

Ἡ ΠΤΩΧΕΙΑ.

« Ἀνοίξατε... ἀνοίξατε... τὴν θύραν, ἀδελφοί μου, καὶ χεῖρα ἐλεήμονα ἐντείνατ', ἀποθνήσκω. ὦ! λυπηθῆτε τὴν ζωὴν ἐνὸς πτωχοῦ, ἐρήμου... Πεινῶ... πεινῶ... ἀπὸ προχθὲς καὶ ἄρτον δὲν εὕρισκω... »

Ἐπάγωσταν τὰ μέλη μου... ζωὴν δὲν ἔχω πλέον... Ὀλίγον ἄρτον δώσατε εἰς ἕνα ἀδελφόν σας... Ἀπέκαμα πρὸς τὰ δεινὰ τοῦ βίου μου παλαιῶν, καὶ ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σας... »

Γέρων μὲ κόμην πολιάν, μὲ ὄμμα θολωμένον τοιαῦτα λέγων τὸν οὐδὸν θύρας τινὸς ἐπάτει, εἰς τὰς τρεμούσας χεῖρας τοῦ τὴν ράβδον του ἐκράτει καὶ βλέμμα πῆριξ ἔρριπτε περίλυπον καὶ ξένον.

Ἄνεμος ἔπνεε σφοδρὸς, κ' ἦτο δριμύ τὸ φύχος. Σ' τὸ σῶμά του διέχευε τὸ ρίγος τοῦ θανάτου Ἐκείνος δὲ τὰ ράκη του συνέστελλεν ἡσυχῶς, κ' ἐκάλυπτε μετὰ αἰδοῦς τὰ μέλη τὰ γυμνά του.

Εἶδον ἐγὼ τὴν ὑπαρξίν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ ἔκτοτε ἐγνώρισα πενία τί καλεῖται. Ἐκτοτε, ὅστις δυστυχὴς παρίσταται ἐμπρὸς μου, οὐχὶ ματαίως παρ' ἐμοῦ ἐν βλέμμ' ἐπικαλεῖται.

Τὰ πάντα μοὶ ἐδίδαξεν ἐν τέκνον τῆς ὀδύνης, ὅταν τὸ εἶδον εἰς λυγμούς τοῦς λόγους του νὰ πνίγῃ, χωρὶς κανεὶς νὰ ἀπαντᾷ, χωρὶς κανεὶς ν' ἀνοίγῃ, ἵνα τὸν σώσῃ μὲ μικρὰν βοήθειαν τῆς πείνης.

Ὁ δυστυχὴς! ἐξέτεινε τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς του, καὶ ἔφερετὴν σιωπὴν εἰς χεῖλη μαραμμένα. Τί ἂν ἐλάλει; ἔβαινον ὅλοι φαῖδροὶ ἐμπρὸς του ἀλλ' εἰς τὴν χεῖρα ὀβολὸν δὲν ἔβλεπεν οὐδ' ἕνα.

Κανείς δὲν τὸν ἐπίστευεν ἐκ τῶν διαβαινόντων,
κανείς δὲν ἔρριπτ' ἐπ' αὐτοῦ ἐν βλέμμα συμπαθείας.
Καὶ τὸν ἠπέλουν μάλιστα τινες ἐκ τῶν ἀρχόντων
διότι χεῖρα παρ' αὐτῶν ἐζήτει βοήθειας!

Ἄ! ἠπατήθης, γέρον μου, ἐάν τῆς σῆς καρδίας.
ἐνόμισάς πως τοὺς παλμοὺς αἰσθάνονται κ' οἱ ἄλλοι.
Εἶναι κακοὶ οἱ ἄνθρωποι κακοὶ τῆς κοινωσίας,
δὲν συγκινουῦνται παντελῶς, τὸ στήθος των δὲν πάλλει.

ὦ! μὴ δακρύης, γέρον μου, ὦ! μὴ πρῶς λυπῆσαι,
ἐάν τοὺς βλέψεις ἀπαθείς ἐμπρός σου νὰ περῶσι·
τὰ δάκρυά σου σφόγγισε καὶ μὴ παραπονῆσαι
ἂν καὶ οἱ εὐποροὶ αὐτοὶ οἰκτρῶς σὲ λυσιμάνωσι.

Κρατοῦσι τὸ βαλάντιον οἱ πλοῦσοι κλεισμένον,
ὑπὸ τὸν μῦθον καλῶς τὸν λύχνον των κρατοῦσι.
Ναί, δὲν ἀνοίγουσιν αὐτὸ ὑπὲρ τῶν τεθλιμμένων
ἀλλ' ἀποβάλλουν τοὺς πτωχοὺς καὶ δὲν τοὺς ἐλεοῦσιν.

Ὁ γλυκὺς ἦχος τῶν λιρῶν ἐκείνων τῶν ὠραίων,
ὡς θηταυρίζει ἕκαστος κρουνοὺς ἰθρῶτος χύνων,
ἐκώφησε τὰ ὦτά των, καὶ δὲν ἀκούουν πλέον
τοῦ ὄρανοῦ τὴν οἰμωγὴν, τοῦ δυστυχοῦς τὸν θρήνον.

Καὶ ὅμως ἵνα ἐπαίτη αὐτὸς δὲν ἐγεννήθη·
τὴν κόμην του ἐλεύκανεν ὑπὸ τῆς δυστυχίας.
Εἶχε καὶ οὗτος ἄλλοτε γαλήνην εἰς τὰ στήθη,
καὶ οὗτος ἔδοκίμασε τῆς τύχης τὰς θωπείας.

Ἄν εἰς τὸ βᾶρος τῶν ἐτῶν καὶ τῆς πενίας κλίνη,
Ἄν ἤδη περιέρχεται καὶ κροῖη ξένας θύρας,
Ἄν σήμερον ὀδύρηται καὶ στεναγμοὺς ἀφίνη,
ἐπὶ τοῦ στήθους του σταυρῶν ὡς ἀπελπίς τὰς χεῖρας,

Πλὴν ἄλλοτε . . . τὸ ἄλλοτε ὦ! πόσον εἶν' ὠραῖον.
Ἄλλοτε, λέγω, εὐτυχῆς καὶ οὗτος ἐκαλεῖτο.
Ἀλλὰ διότι γνήσιος υἱὸς τοῦ πλοῦτου ἦτο,
ὀλίγον χρόνον ἔστειψε τὸν βίον δι' ἀνθίω.

Εἶναι τοιαύτη ἀπηνής, σκληρὰ, ἢ Εἰμαρμένη·
ἐπὶ στιγμὴν τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἀἴθη μᾶς προσφέρει,
ἵνα ἐπέλθῃ καθ' ἡλῶν κατόπιν ὀπλισμένη,
καὶ τὴν ὄργην τοῦ οὐρανοῦ ἐγείρουσα νὰ χαίρῃ.

Οὕτω πολλάκις ἄνθος ἐν, ἐντὸς τερπνοῦ λειμῶνος,
πίνει τὴν δρόσον τῆς αὐγῆς καὶ ζῆ ἐκ τοῦ ἡλίου,
ὅποτε φύσημα βορρᾶ ἐγείρεται ἀγρίου
καὶ τὸ μαρτίνει ἀπηνῶς ὡς ἐν καιρῷ χειμῶνος.

Τῆς Εἰμαρμένης τὴν ὄργην, τῆς πάντοτε ἀγρόπνου,
εἰζήγειρεν ὁ εὐτυχῆς τοῦ δυστυχοῦς μας χρόνος.
Μίαν ἡμέραν ἐγεροῖς ὁ τάλας ἐκ τοῦ ὕπνου
κῶρέθη ἄνευ ἀρωγοῦ καὶ ἄνευ φίλων — μόνος.

Οἱ φίλοι ἔφυγον ταχεῖς μακρὰν τοῦ ταλαιπώρου,
καὶ τὸν ἀφήκαν βλέποντες τὸ πᾶν ὅτ' εἶχε χάσει.
Καθῶς τὰ φύλλ' ἀφίνοσι τὸ δένδρον εἰς τὰ δάση,
ὅταν φυσήσῃ ὁ ψυχρὸς βορρᾶς τοῦ φθινοπώρου.

Μετὰ τὴν πάλιν τῆς τιμῆς, μετὰ γενναίαν πάλιν
ὑπέκυψεν εἰς τὸν σκληρὸν τῆς Εἰμαρμένης νόμον.
Ἡ συμφορὰ τῷ ἔπεινε μακρόθεν τὴν ἀγκάλην,
κ' ἔλαβε, τρέχων πρὸς αὐτήν, τὸν τῆς ὀδύνης δρόμον.

Ἄ! πῶς ἡ εὐτυχία μας παρέρχεται καὶ ρεῖ!·
Ἄν πρὸς καιρὸν εἰς οὐρανοὺς Θεοῦ μᾶς ἀνυψήσῃ
πλὴν λύεται ὡς ὄνειρον ἐν μιᾷ στιγμῇ μόνῃ,
καὶ μόνον τὴν ἀνάμνησιν ἀφίνει νὰ μᾶς καίῃ.

Τῆ εὐτυχίᾳ πάντοτε παρέπεται ἡ λύπη·
εἶνε ἀκόλουθος αὐτῆ πιστὴ τῆς εὐτυχίας.
Καὶ εἶνε οἴμοι! ἀπηνῆς ὁ πόνος τῆς καρδίας,
ὅποταν φεύγῃ ἡ χαρὰ, καὶ ἡ ἐλπίς ἐκλείπῃ.

Ὅταν τὴν ἄλλοτ' εὐτυχῆ ζωὴν ἐνεθυμεῖτο,
ὁ γέρον οὗτος ὁ πτωχὸς μετ' ἀσχουσάν καρδίαν,
ὅταν ἐσκέπτετο μικρὸν τί εἶναι καὶ τί ἦτο
τὸ μέτωπόν του ἔτυπτε ἀπὸ ἀπελπίσταν.

Καὶ ὁμοῦς, τὴν ἀράν ποτε δὲν ἔφερε· στὸ στόμα·
 Ἐνῶ σκοπία πρὸ αὐτοῦ θανάτου ἐξηπλοῦτο
 ἔλεγε μόνον, ἀνυψῶν εἰς οὐρανοὺς τὸ ὄμμα,
 «εἰς τῷ Ἰψίστῳ ἔδοξεν ἐγείετο καὶ οὕτω.»

Καὶ ἔτυρε τὸ βῆμά του μὲ βράβδον εἰς τὰς χεῖρας,
 ὡς ὁ περιλανώμενος ἐκεῖνος Ἰουδαῖος,
 Ἀπαύστως διωκόμενος ὑπὸ ἀκάμπτου Μοίρας
 ὡς φύλλον φθινοπωρινὸν ὑπὸ πνοῆς Βορρῆως.

Μὴ ἀπελπίζεσθ', εὐγενεῖς πτωχαὶ ἐγκαρτερήτε,
 Φέρετ' ἐπ' ὤμων τὸν βαρὺν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου.
 Ἐάν ὁ κόσμος ὁ κακὸς τὰ πάντα σᾶς ἀρνήται
 ἀλλὰ δὲν εἴσθε καὶ μακρὰν τοῦ βλέμματός τοῦ θείου

Ἐκεῖνος, ὅστις δι' ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς καὶ μόνον,
 καταλιπὼν τοὺς οὐρανοὺς, τὴν γῆν ἐνεκολπώθη.
 Ἐκεῖνος ὅστις ἐπὶ γῆς, ἐν μέσῳ τῶν ἀφρόνων,
 ὑπέστη τόσα δι' ἡμᾶς, ἐκρίθη, ἐσταυρώθη,

Ἐκεῖνος λέγω, τοὺς πτωχοὺς οὐδέποτε ἀποβάλλει,
 πλὴν δι' αὐτοὺς τῶν οὐρανῶν ἠνέωξε τὰς θύρας.
 Καθὼς ἐπάνω τοῦ Σταυροῦ ἐξέτεινε τὰς χεῖρας,
 οὕτω θ' ἀνοίξῃ καὶ αὐτὰς αὐτοὺς νὰ περιβάλλῃ.

Μὴ ἀπελπίζεσθ', εὐγενεῖς πτωχοὶ, ἀλλὰ θαρρήτε·
 Σφογγίσατε τὰ δάκρυα, ὧ τέκνα τῆς οὐδύνης.
 Ἐάν ὁ κόσμος ὁ κακὸς τὰ πάντα σᾶς ἀρνήται ...
 Ἔστι Θεὸς ἄνω τῆς γῆς, Θεὸς δικαιοσύνης.

ΓΕΩΡΓ. Π. ΒΟΝΤΙΖΑΔΙΑΝΟΣ.